International Research Institute of Stavanger

www.irisresearch.no

Olav Befring, Ingvild Hansen & Sverre M. Nesvåg

Alkoholvaner, alkoholfrie soner og alkoholpolitikk i frivillige organisasjoner

Rapport IRIS – 2007/015

Prosjektnummer:	7201955
Prosjektets tittel:	Alkoholvaner i Alkokutt sine medlemsorganisasjoner
Oppdragsgiver(e):	AlkoKutt
Forskningsprogram:	
ISBN:	978-82-490-0509-3
Gradering:	Åpen

Stavanger, 13. februar 2007

13/2-07

Sverre Nesvåg
Prosjektleder
Sign.dato

13/2-07

Terje Lie
Kvalitetssikrer
Sign.dato

13.02.07

Gottfried Hienzerling
Avdelingsdirektør
(Samfunns- og næringsutvikling)
Sign.dato

© Kopiering er kun tillatt etter avtale med IRIS eller oppdragsgiver.
International Research Institute of Stavanger AS (IRIS) er sertifisert etter et kvalitetssystem basert på standard NS - EN ISO 9001

Innhold

1 INNLEIING - SPØRJESKJEMAUNDERSØKINGA 5

2 RESULTAT 6

2.1 Demografi 6
2.2 Eige alkoholforbruk 8
2.3 Kjennskap til AlkoKutt 12
2.4 Eigne rusvanar i samband med ”alkoholfrie soner” 16
2.5 Rusvanar i organisasjonssamanheng 23
2.6 Organisasjonen sine retningslinjer for bruk av alkohol 25
2.7 Eigen alkoholbruk i organisasjonssamaheng 31

3 IGOR-METODIKKEN I FRIVILLIGE ORGANISASJONER. 37

3.1 Innledning 37
3.2 Tilpasning og utprøving 38
3.3 Oppsummering - utviklingsbehov 41

VEDLEGG 1 – TABELLER 42

VEDLEGG 2: SPØRJESKJEMA 68

VEDLEGG 3 POWER POINT PRESENTASJON AV RAPPORTEN 73

1 Innleiing - spørjeskjemaundersøkinga

Dette prosjektet var tenkt som ei kartlegging av rusvanar og haldningar til alkohol blant medlemsorganisasjonar i AlkoKutt. Kartlegginga skulle utgjere eit breitt grunnlag for utviklinga av det ein i fyrstninga kalla ein samtalemodell i AlkoKutt sine medlemsorganisasjonar. Samtalemodellen skulle kunne bistå medlemmane i utviklinga av bevisste ruspolitiske retningslinjer i organisasjonane.

Til dette arbeidet vart fyrst Noregs Ungdomslag vald ut for å utgjere populasjonen i undersøkinga. Ungdomslaget sa seg villig til å delta, og sende eit informasjonsskriv til sine medlemmar gjennom sitt medlemsblad. I samarbeid med organisasjonen sentralt, og ein kort pilot på NU sitt landsmøte i 2004, vart det så trekt eit utval lokale medlemslag som fekk tilsend eit spørjeskjema til utdeling på ei lokal tilstelling. Det vart send til saman 3000 spørjeskjema. Dessverre kom det berre vel 360 utfylde spørjeskjema tilbake.

Ein bestemte då at ein og skulle gjennomføre undersøkinga blant medlemmar i to andre organisasjonar; Noregs KFUK-KFUM speidarar og Den Norske Kyrkja. Målsetjinga var å skaffe tilsvarande mengder data frå desse to andre medlemsorganisasjonane. Den siste biten av data kom inn rett før jul 2005. Til saman gav dette eit materiale frå 1215 respondentar. Den fyrste delen av denne rapporten gjev ein kortfatta presentasjon av resultata.

Tabell 1. Antal svar og svarprosent

Organisasjon	Antal utsendte skjema	Antal mottatte svar	Svarprosent
Noregs Ungdomslag	3000	464	16
KFUK/KFUM	500	311	62
Den Norske Kirke	500	440	88

2 Resultat

Resultata i dette kapittelet er presentert slik at vi ser på skilnader mellom dei tre organisasjonane, Noregs Ungdomslag (NU), KFUK-KFUM-speiderane og Den Norsk Kyrkja (DNK). Der det er mogeleg er det og sjekka ut for om eventuelle skilnader er signifikante, statistisk sett. I dette arbeidet her vi nytta SPSS 14.0 multivariat analyse, generell lineær modellering med Bonferroni Post Hoc signifikanstest. I eit vedlegg har vi lagt ved ei rekke tabellar som viser resultata for organisasjonane samla (N= 1215) utan nærare kommentarar.

Ettersom prosjektet utvikla seg slik det gjorde (sjå kap. 1) er det noko vanskeleg å uttale seg om utvalet i undersøkinga er representativt for populasjonen, noko som igjen set grenser for å kunne generalisere resultata, men ettersom databasen er såpass stor som den til slutt vart, må resultata i det minste kunne tolkast som ein indikasjon på holdningar til alkohol og alkoholvanar i dei utvalde organisasjonane. Ein del av resultata vert i det følgjande avsnittet og i tillegg samanlikna med andre undersøkingar, og dette kan igjen vere med på å fastslå representativiteten til respondentane i desse undersøkingane, og dermed underbygge legitimiteten til resultata.

For nokre av figurane er det, på grunn av plassmangel, gjort enkle forkortingar av svaralternativ og spørsmål. Spørsmåla er elles slik dei vart brukt i spørjeskjema (sjå vedlegg)

2.1 Demografi

Tabell 2.1.1

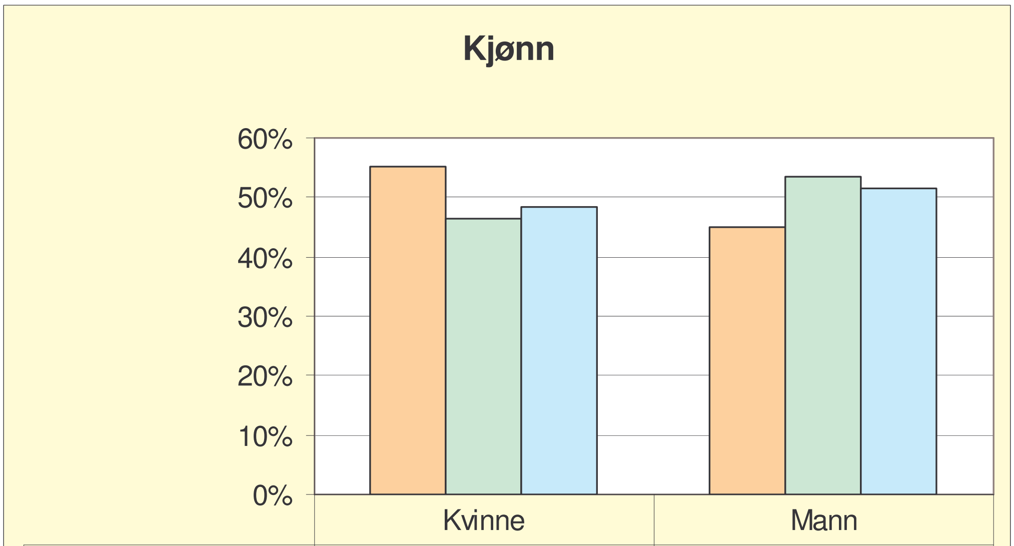

	Kvinne	Mann
Noregs Ungdomslag	55,1%	44,9%
KFUM/KFUK	46,5%	53,5%
Den Norske Kirke	48,5%	51,5%

Tabell 2.1.2

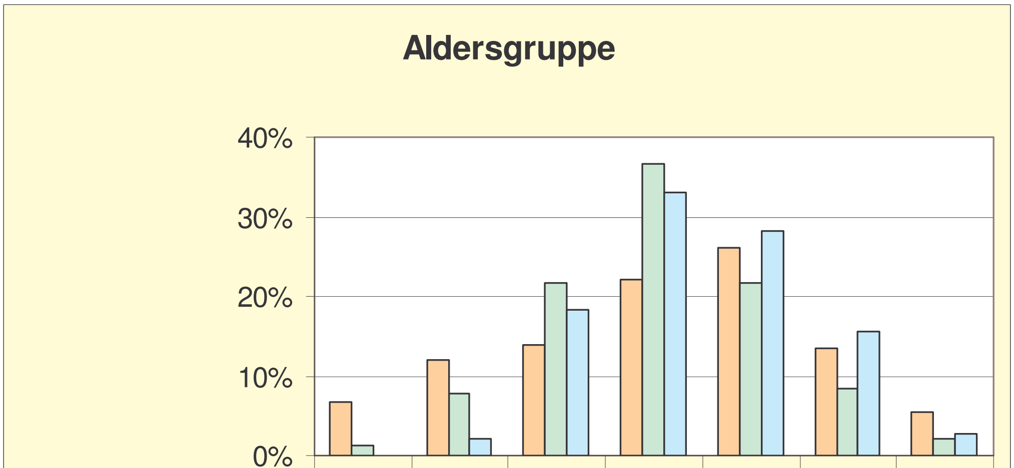

	20 år eller	21 - 30 år	31 - 40 år	41 - 50 år	51 - 60 år	61 - 70 år	71 år eller
Noregs Ungdomslag	6,8%	12,0%	13,9%	22,2%	26,2%	13,4%	5,4%
KFUM/KFUK	1,4%	7,8%	21,8%	36,7%	21,8%	8,5%	2,0%
Den Norske Kirke		2,2%	18,3%	33,0%	28,1%	15,6%	2,7%

Tabell 2.1.3

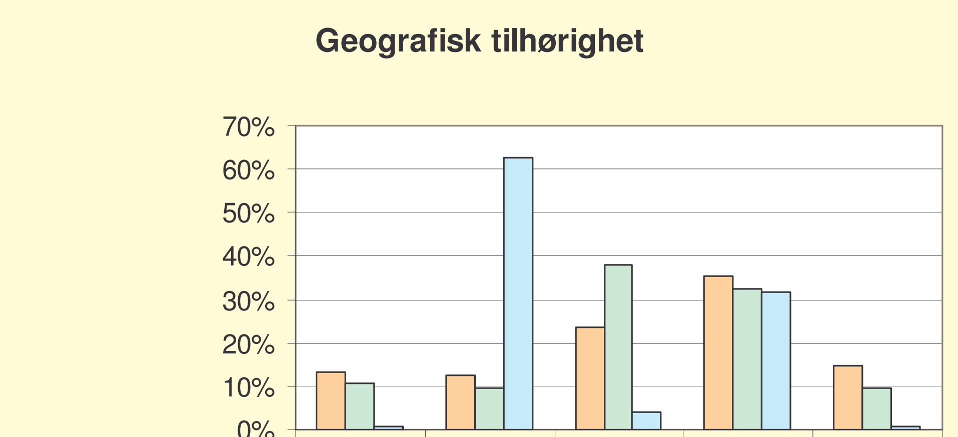

	Nord Norge	Midt Norge	Vestlandet	Østlandet	Sørlandet
Noregs Ungdomslag	13,4%	12,6%	23,7%	35,5%	14,8%
KFUM/KFUK	10,7%	9,4%	38,1%	32,2%	9,4%
Den Norske Kirke	0,9%	62,6%	4,1%	31,7%	0,7%

Tabell 2.1.4

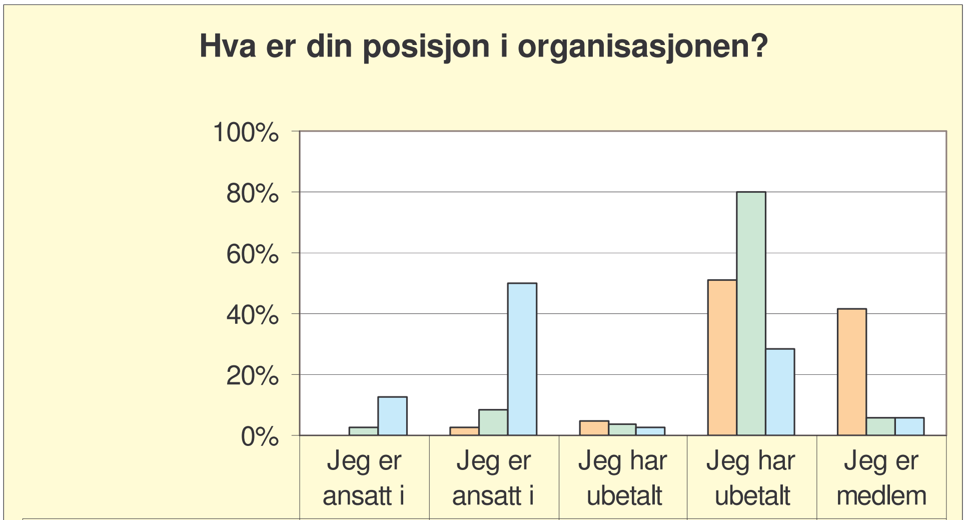

	Jeg er ansatt i	Jeg er ansatt i	Jeg har ubetalt	Jeg har ubetalt	Jeg er medlem
Noregs Ungdomslag	0,2%	2,5%	4,8%	50,9%	41,6%
KFUM/KFUK	2,6%	8,2%	3,6%	79,7%	5,9%
Den Norske Kirke	12,7%	49,9%	2,8%	28,6%	6,0%

Vi ser at kjønns- og aldersfordelinga er nokolunde den same i dei tre organisasjonene. Det er nokre fleire under 30 år i NU og KFUM/K og nokre fleire over 50 år i DNK.

For NU og KFUM/K-speiderane er og den geografiske fordelinga rimelig lik og etter folketalet. I DNK er det ei meir ulik fordeling med relativt mange frå Midt-Noreg og relativt få frå Nord-Noreg, Vestlandet og Sørlandet, noe som henger sammen med det utvalget av bispedømmer som ble gjort.

Når det gjeld kva posisjon respondentane har i organisasjonane, er det store forskjellar. Frå NU er det mange med lokale ubetalte verv og mange lokale medlemmar. Frå KFUM/K-speiderane er det ein del sentrale og lokale tilsette og svært mange med lokale ubetalte verv. Frå DNK er mange sentrale og lokale tilsette og mange med lokale ubetalte verv. Grovt sett kan ein seia at undersøkinga gjeld frivillige lokale leiarar og medlemmer i NU og tilsette og frivillige leiarar i de to andre organisasjonane.

2.2 Eige alkoholforbruk

Under denne overskrifta ønskjer vi å sjå nærare på forbruket til respondentane i undersøkinga. Det er her viktig å ha i minne forskjellane i den demografiske fordelinga i utvalet.

Tabell 2.2.1

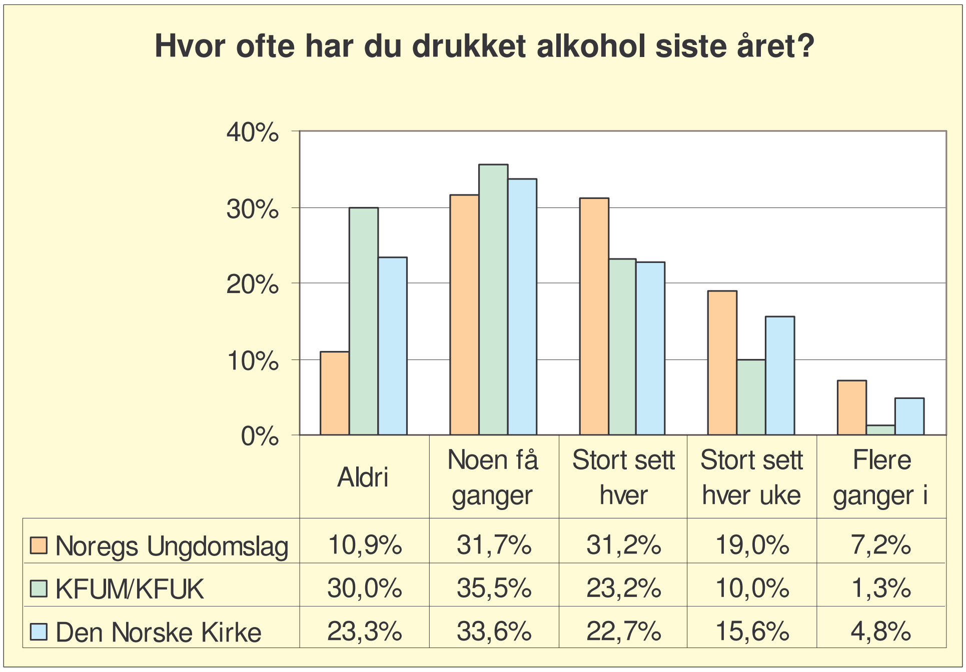

	Aldri	Noen få ganger	Stort sett hver	Stort sett hver uke	Flere ganger i
Noregs Ungdomslag	10,9%	31,7%	31,2%	19,0%	7,2%
KFUM/KFUK	30,0%	35,5%	23,2%	10,0%	1,3%
Den Norske Kirke	23,3%	33,6%	22,7%	15,6%	4,8%

Forskjellane mellom organisasjonane er statistisk signifikante. Det er verd å merkje seg er at alkoholforbruket, målt i frekvens og ikkje mengde, er noko høgare enn for tilsvarande undersøking i NSRM (Norsk Senter for Rusfri Miljøutvikling) gjennomført av RF-Rogalandsforsking i 2005 (Rapport RF 2006-065). I denne undersøkinga var det berre 5,2 Prosent som aldri drakk, medan over 60 prosent rapporterte kvar månad (32,8 %) eller kvar veke (28,8 %) som sin forbruksfrekvens. Utvalet bestod i denne undersøkinga av tilfeldige gjester på rusfrie overnattingsstader i Norske Misjonshotell og gjestehus, og i Norske Vandrerhjem.

I forhold til omgrepet alkoholeiningar (AE) slik dette vert brukt i Tabell 2.2.2 nedanfor, tilsvarar ei alkoholeining ei flaske/0,4 l pils/rusbrus, eller eit glas vin (6 EA i ei flaske), eller fire cl brennevin (20 AE i ei flaske). Skilnaden mellom Den Norske Kyrkja (DNK) og NU er signifikant. Det vil seie at NU vanlegvis har ei noko høgare forbruksmengde enn i DNK. Det var ikkje nokon skilnad i forbruksfrekvens årleg eller siste 14 dagar.

I Tabell 2.2.2 er NU signifikant forskjellig frå både DNK og frå KFUM/KFUK-speiderane.

Tabell 2.2.2

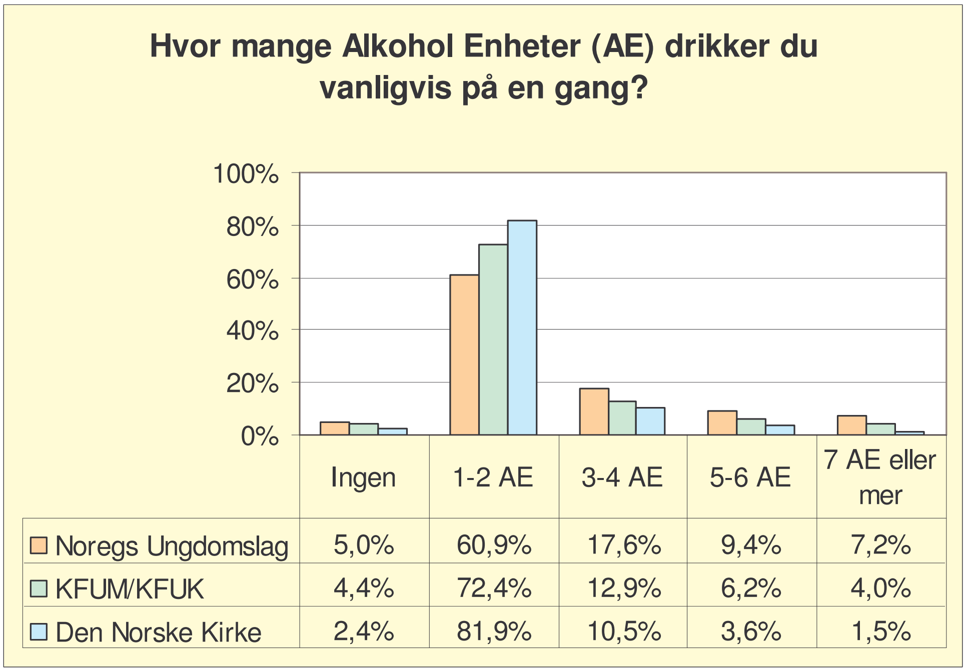

På spørsmål om forbruk sist må ein her vere klar over at undersøkinga vart gjennomført kort tid etter fellesferien for delar av NU. Dette kan dermed ha vert med på gje eit noko skeivt bilete for denne organisasjonen. Likevel ser vi at forbruksmengda er noko lågare for utvalet samla sett, enn for ei tilsvarande undersøking blant tilsette i næringslivet (Nesvåg & Lie 2004). Samanlikna med denne undersøkinga får vi dette biletet (forskjellane mellom organisasjonane er statistisk signifikante):

Tabell 2.1.3Antall AE siste 14 dagar. Prosent

	Tilsette i næringslivet	NU	K/M-speiderane	DNK
Ingen	30	29	49	34
1-2 AE	16	23	25	29
3-4 AE	9	16	11	11
5-6 AE	12	13	6	9
7-12 AE	11	12	6	11
13 AE +	15	8	2	6

Skilnaden mellom NU og DNK, og skilnaden mellom NU og KFUM/KFUK-speiderane i tabellen nedanfor er signifikant. Andelen som rapporterar å ha innteke meir enn fem AE på ein gong siste året er altså høgare i NU enn i både DNK og KFUM/KFUK-speiderane.

Tabell 2.1.4

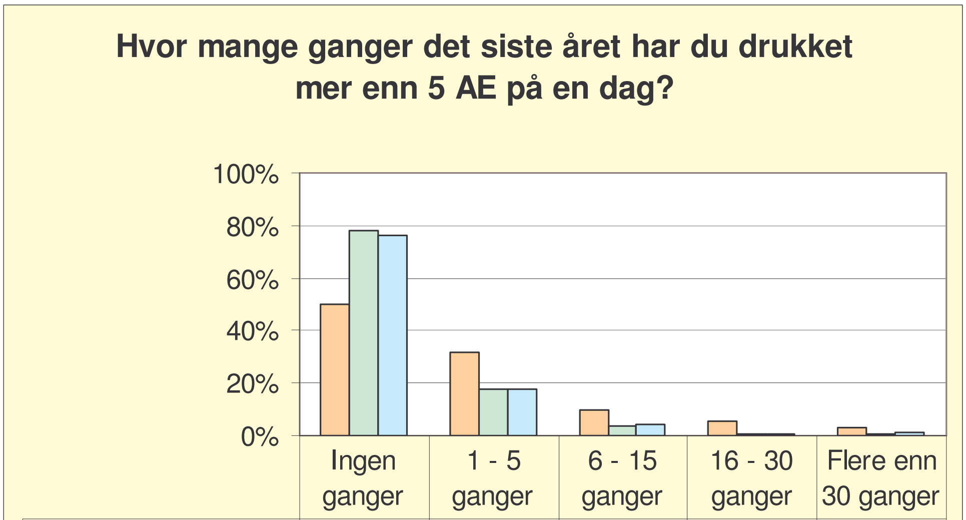

	Ingen ganger	1 - 5 ganger	6 - 15 ganger	16 - 30 ganger	Flere enn 30 ganger
Noregs Ungdomslag	50,0%	31,9%	9,6%	5,3%	3,2%
KFUM/KFUK	78,0%	17,4%	3,8%	0,4%	0,4%
Den Norske Kirke	76,0%	17,7%	4,5%	0,8%	1,1%

2.3 Kjennskap til AlkoKutt

I Tabell 2.3.1 nedanfor er det verd å merkje seg at over 60 prosent av respondentane samla sett (sjå og 0) er kjent med AlkoKutt sitt omgrep ”alkoholfrie soner”. Sjølv om ikkje alle kan gje omgrepet ein god forklaring, er likevel omfanget at respondentar med kjennskap til omgrepet vesentleg større enn i MMI si undersøking frå 2005 der berre 34 prosent av respondentane kjende til omgrepet. Det er altså grunn til å tru at det er ein skilnad mellom medlemmar i AlkoKutt sine medlemsorganisasjonar og i befolkninga elles.

I Tabell 2.3.1 nedanfor er NU signifikant forskjellig frå både DNK og frå KFUM/KFUK-speiderane

Tabell 2.3.1

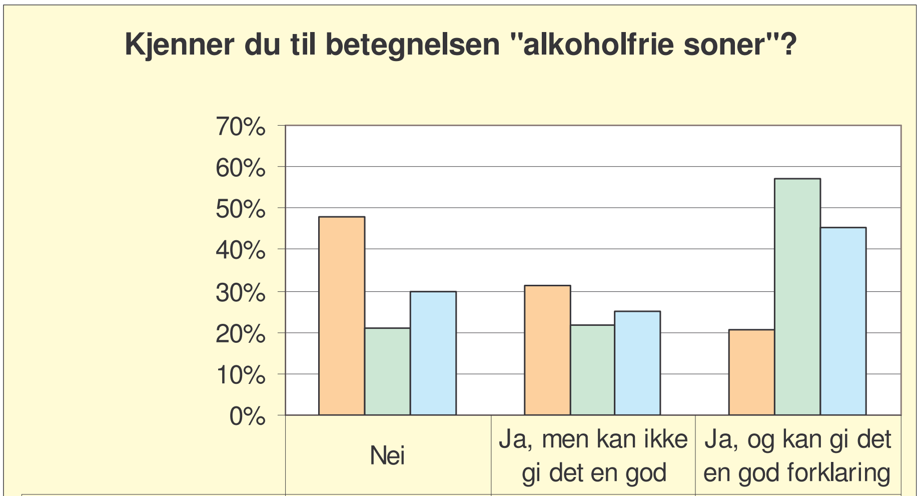

	Nei	Ja, men kan ikke gi det en god	Ja, og kan gi det en god forklaring
Noregs Ungdomslag	47,9%	31,4%	20,7%
KFUM/KFUK	20,8%	21,9%	57,2%
Den Norske Kirke	29,8%	25,0%	45,2%

På spørsmål 6 i spørjeskjema (sjå vedlegg) var det mogeleg å krysse av for fleire alternativ. Dei fem grafane under (Tabell 2.3.2- Tabell 2.3.6) angjev kor mange som har valt det gitte alternative som eitt av sine fem mogeleg svarkombinasjonar. Grafane må difor tolkast som at respondentane har valt for eksempel alternativet ”Fra slekt/venner” som eit av sine fem mogeleg svaralternativ på spørsmålet; **Hvis Ja, hvor har du kunnskapen fra?** Verd å merke seg er likevel den høge andelen som oppgjev ”annen omtale i media” (Tabell 2.3.5) som ein av kjeldene for deira kunnskap om omgrepet ”alkoholfrie soner.

Tabell 2.3.2

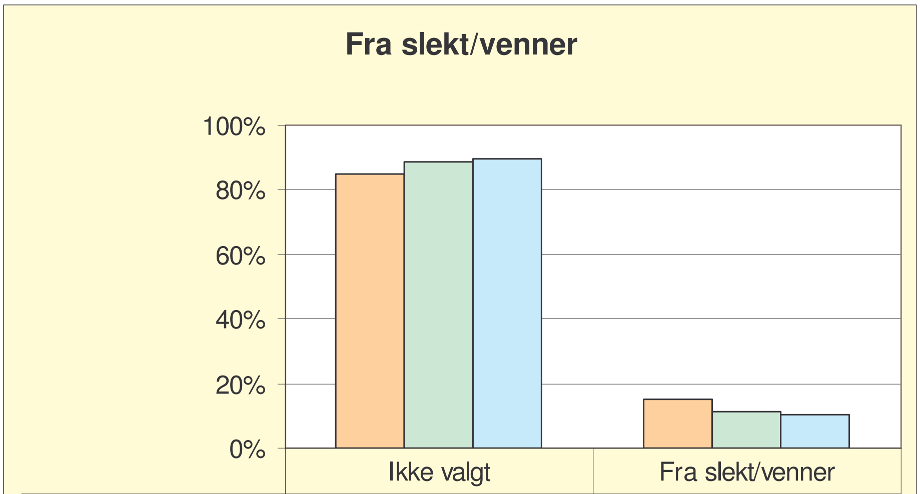

	Ikke valgt	Fra slekt/venner
Noregs Ungdomslag	84,8%	15,2%
KFUM/KFUK	88,7%	11,3%
Den Norske Kirke	89,5%	10,5%

Tabell 2.3.3

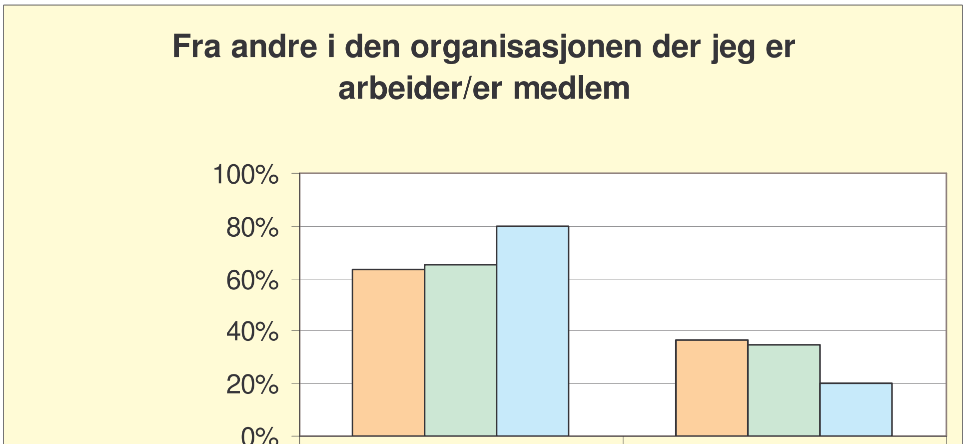

	Ikke valgt	Fra andre i den organisasjonen der jeg
Noregs Ungdomslag	63,4%	36,6%
KFUM/KFUK	65,3%	34,7%
Den Norske Kirke	79,7%	20,3%

Tabell 2.3.4

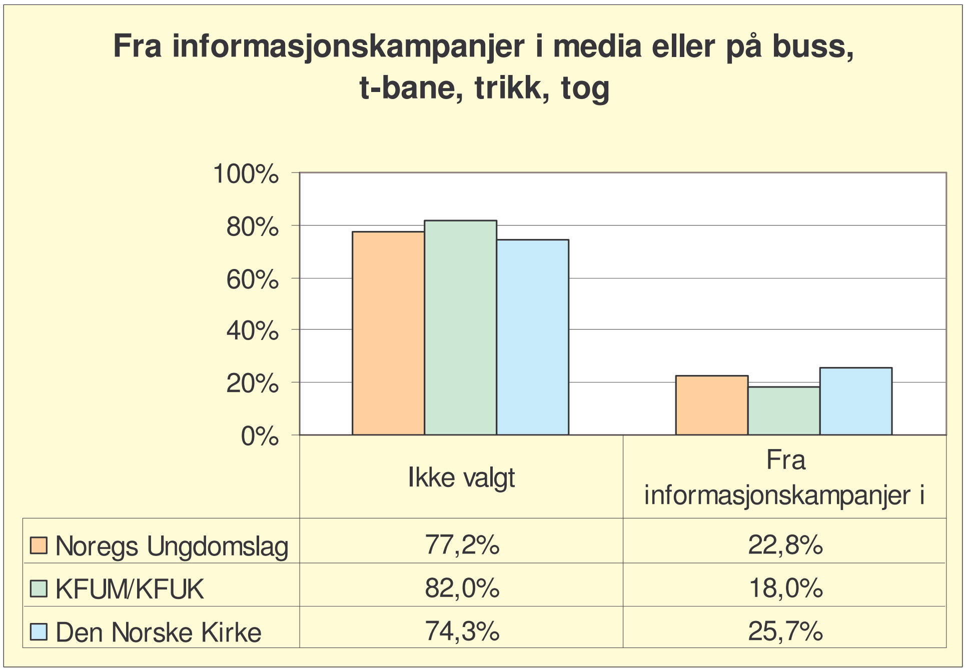

Tabell 2.3.5

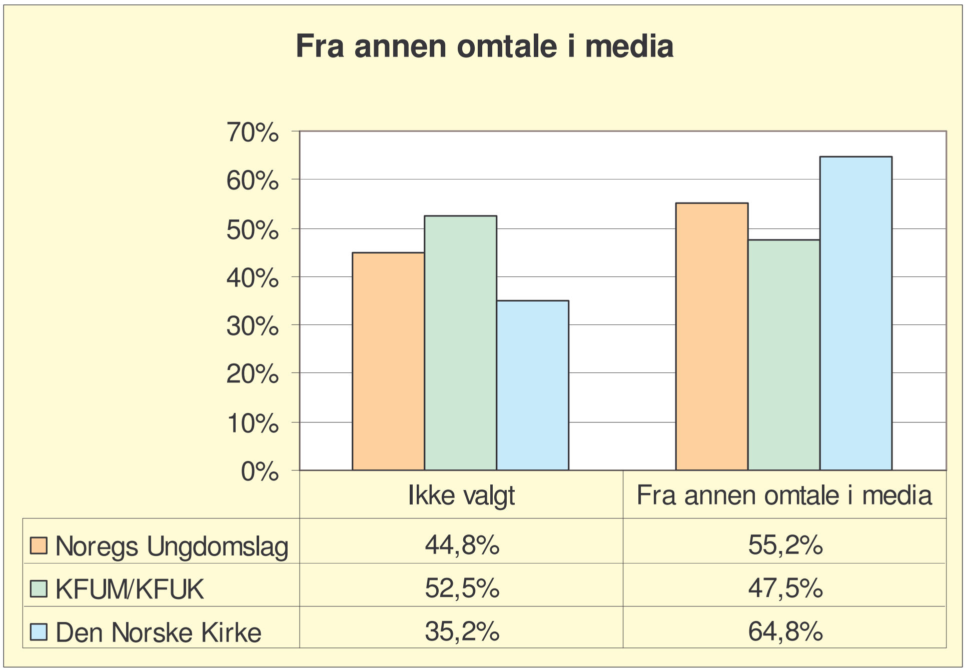

Tabell 2.3.6

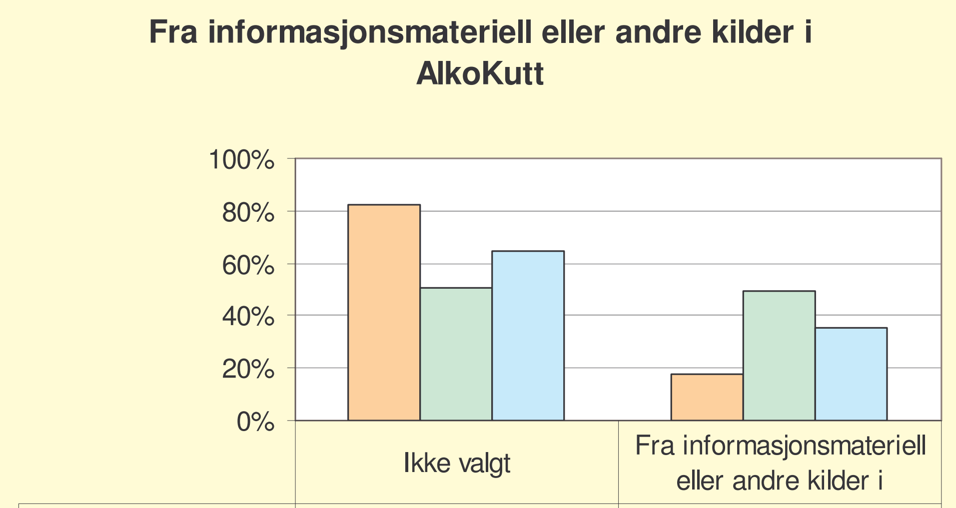

	Ikke valgt	Fra informasjonsmateriell eller andre kilder i
Noregs Ungdomslag	82,1%	17,9%
KFUM/KFUK	50,5%	49,5%
Den Norske Kirke	64,5%	35,5%

2.4 Eigne rusvanar i samband med "alkoholfrie soner"

Tabellane under dette avsnittet er diverre ikkje direkte samsvarande med tilsvarande undersøking gjennomført av MMI for AlkoKutt årleg sidan 2003. Medan spørsmåla i MMI-undersøkinga var spørsmål om ein bør drikke i eit utval situasjonar, dreia spørsmål i denne undersøkinga meir i retning av i kor ofte respondentane drakk i dei utvalde situasjonane. Vår undersøking gav og respondentane vilkår for å kunne definere ulike soner for irrelevant. Spørsmålsformuleringa som er brukt i begge undersøkingane treng dermed truleg vidareutviklast noko. Vi tenkjer her særleg på at innleiinga (sjå spørsmål 10 i skjemaet) "…soner der de.. (altså AlkoKutt).. mener en ikke bør drikke alkohol. Hvor ofte drikker du i forbindelse med disse sonene?", kan ha eit forstyrrande normativt/moralsk føring. Ei viktig målsetting er i tillegg at ein i AlkoKutt prøver å nytte mest mogeleg identiske spørsmål slik at ein får eit best mogeleg samanlikningsgrunnlag.

I Tabell 2.4.1 nedanfor er NU signifikant forskjellig frå både DNK og frå KFUM/KFUK-speiderane

Tabell 2.4.1 Hvor ofte drikker du…

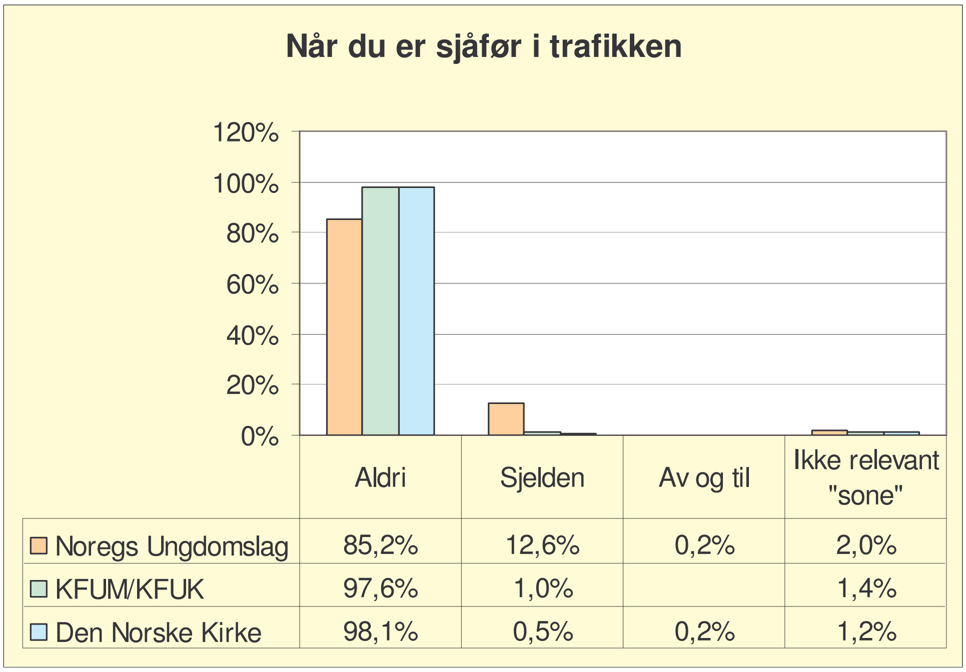

	Aldri	Sjelden	Av og til	Ikke relevant "sone"
Noregs Ungdomslag	85,2%	12,6%	0,2%	2,0%
KFUM/KFUK	97,6%	1,0%		1,4%
Den Norske Kirke	98,1%	0,5%	0,2%	1,2%

I Tabell 2.4.2 nedanfor er NU signifikant forskjellig frå både DNK og frå KFUM/KFUK-speiderane

Tabell 2.4.2 Hvor ofte drikker du…

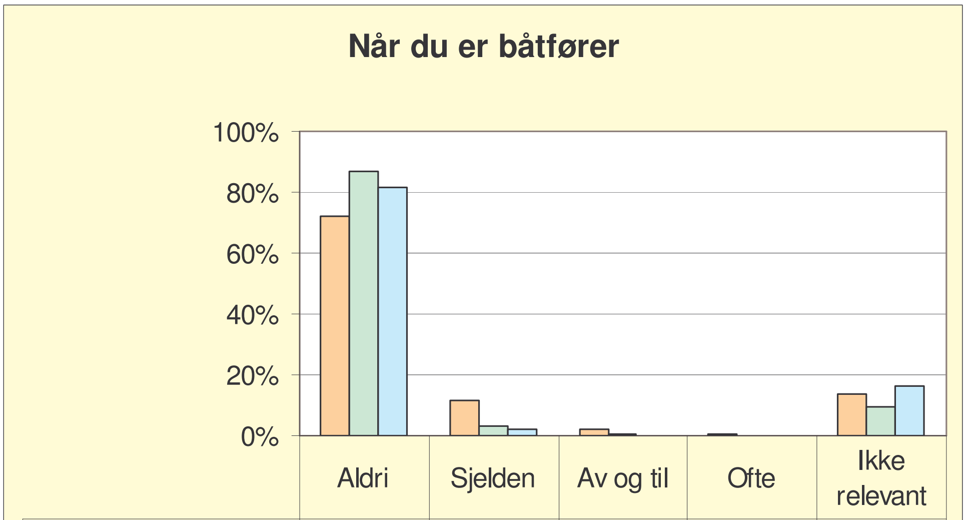

	Aldri	Sjelden	Av og til	Ofte	Ikke relevant
Noregs Ungdomslag	72,0%	11,5%	2,3%	0,5%	13,8%
KFUM/KFUK	86,8%	3,1%	0,7%		9,5%
Den Norske Kirke	81,5%	2,1%	0,2%		16,2%

I Tabell 2.4.3 nedanfor er NU signifikant forskjellig frå både DNK og frå KFUM/KFUK-speiderane

Tabell 2.4.3 Hvor ofte drikker du…

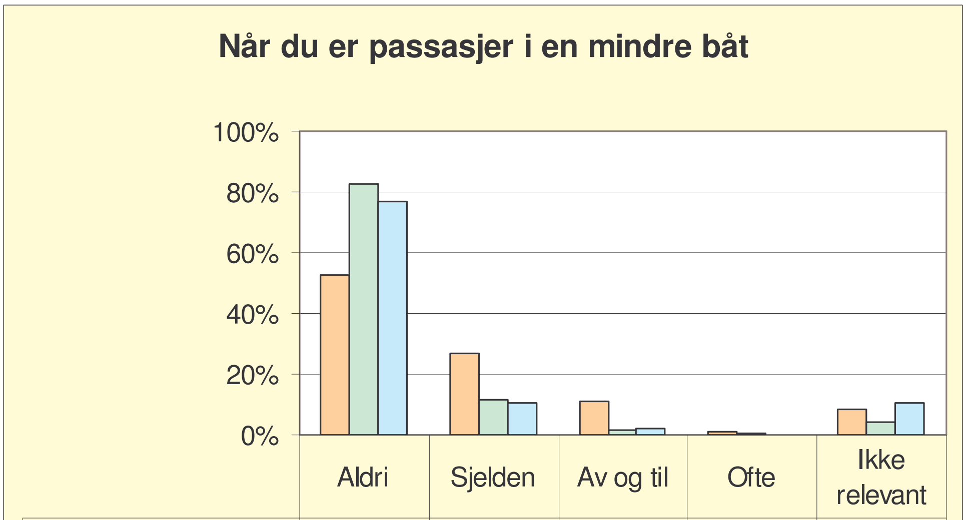

	Aldri	Sjelden	Av og til	Ofte	Ikke relevant
Noregs Ungdomslag	52,6%	26,7%	11,2%	0,9%	8,7%
KFUM/KFUK	82,4%	11,5%	1,4%	0,3%	4,4%
Den Norske Kirke	76,6%	10,7%	2,3%		10,3%

I Tabell 2.4.4 nedanfor er NU signifikant forskjellig frå både DNK og frå KFUM/KFUK-speiderane

Tabell 2.4.4 Hvor ofte drikker du…

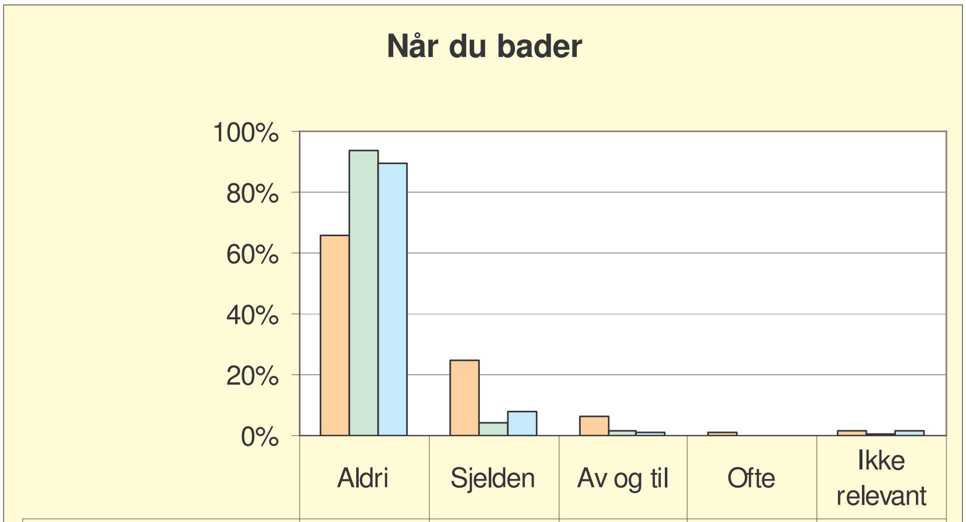

	Aldri	Sjelden	Av og til	Ofte	Ikke relevant
Noregs Ungdomslag	65,7%	24,9%	6,5%	1,1%	1,8%
KFUM/KFUK	93,9%	4,4%	1,3%		0,3%
Den Norske Kirke	89,3%	7,9%	1,2%		1,6%

I Tabell 2.4.5 nedanfor er NU signifikant forskjellig frå både DNK og frå KFUM/KFUK-speiderane

Tabell 2.4.5 Hvor ofte drikker du…

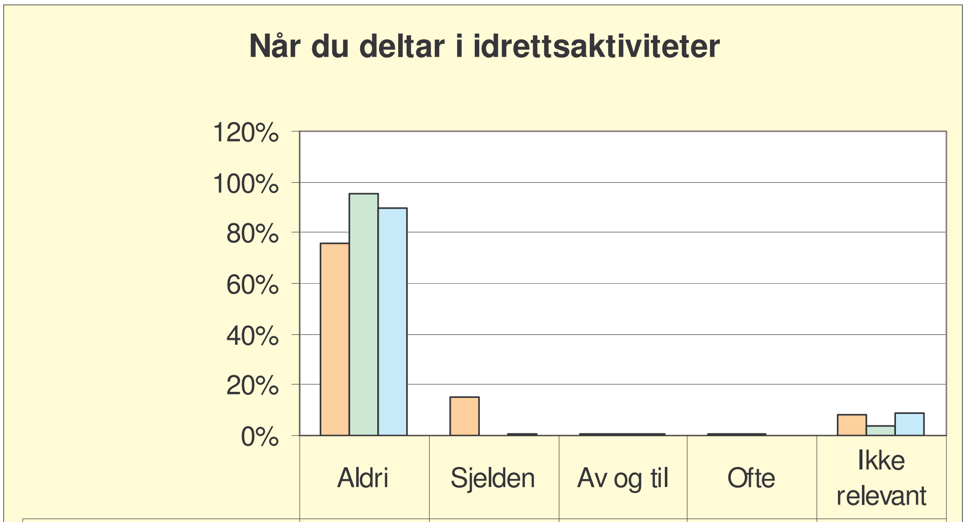

	Aldri	Sjelden	Av og til	Ofte	Ikke relevant
Noregs Ungdomslag	75,6%	15,2%	0,9%	0,5%	7,9%
KFUM/KFUK	95,6%		0,3%	0,3%	3,7%
Den Norske Kirke	89,7%	0,7%	0,7%		8,9%

I Tabell 2.4.6 nedanfor er NU signifikant forskjellig frå både DNK og frå KFUM/KFUK-speiderane

Tabell 2.4.6 Hvor ofte drikker du…

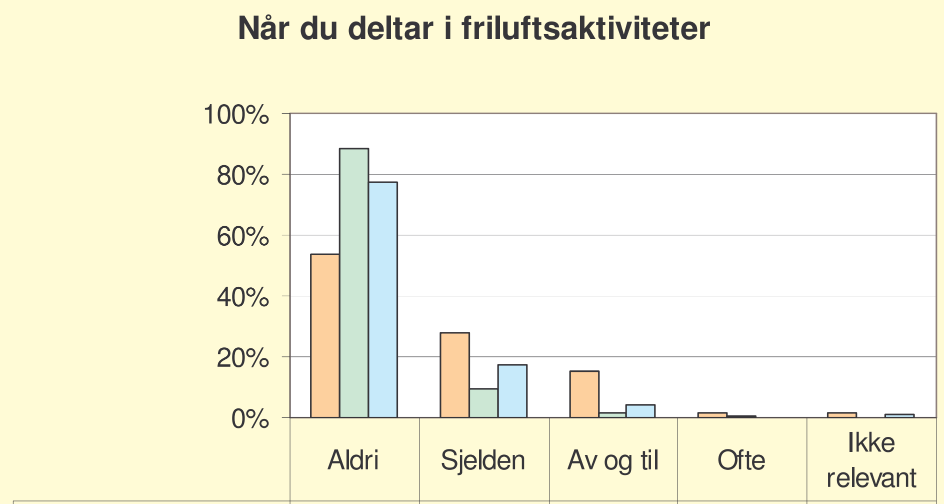

	Aldri	Sjelden	Av og til	Ofte	Ikke relevant
Noregs Ungdomslag	53,6%	28,2%	15,1%	1,4%	1,8%
KFUM/KFUK	88,5%	9,5%	1,4%	0,7%	
Den Norske Kirke	77,6%	17,5%	4,0%		0,9%

I Tabell 2.4.7 nedanfor er NU signifikant forskjellig frå både DNK og frå KFUM/KFUK-speiderane

Tabell 2.4.7 Hvor ofte drikker du…

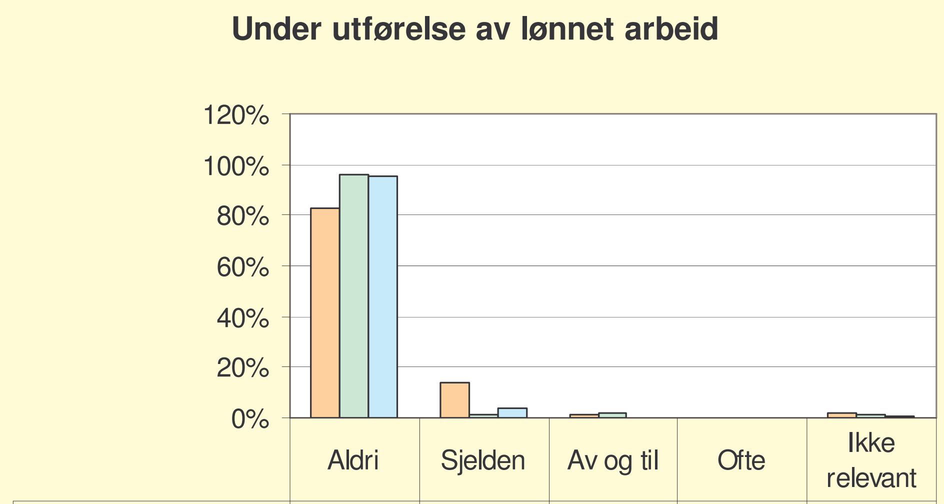

	Aldri	Sjelden	Av og til	Ofte	Ikke relevant
Noregs Ungdomslag	82,8%	13,8%	1,1%	0,2%	2,0%
KFUM/KFUK	96,0%	1,3%	1,7%		1,0%
Den Norske Kirke	95,5%	3,8%	0,2%		0,5%

I Tabell 2.4.8 nedanfor er NU signifikant forskjellig frå både DNK og frå KFUM/KFUK-speiderane

Tabell 2.4.8 Hvor ofte drikker du…

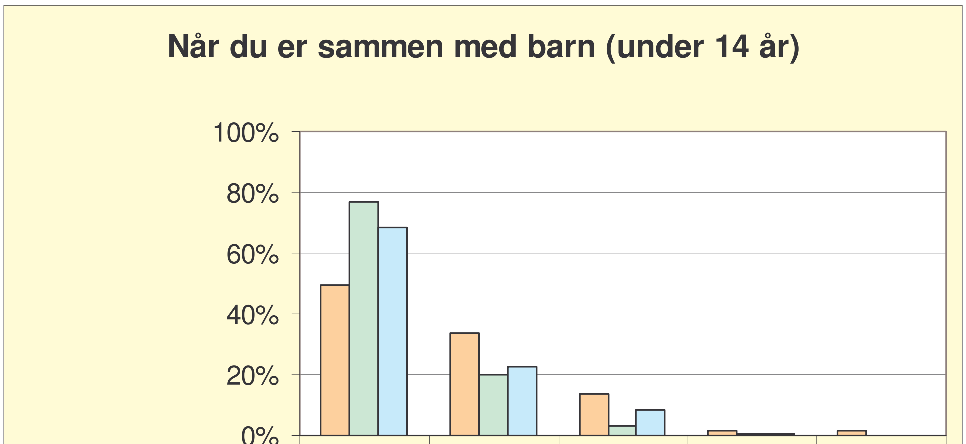

	Aldri	Sjelden	Av og til	Ofte	Ikke relevant
Noregs Ungdomslag	49,4%	33,6%	13,8%	1,6%	1,6%
KFUM/KFUK	76,8%	19,9%	3,0%	0,3%	
Den Norske Kirke	68,2%	22,8%	8,2%	0,5%	0,2%

I Tabell 2.4.9 nedanfor er NU signifikant forskjellig frå både DNK og frå KFUM/KFUK-speiderane

Tabell 2.4.9 Hvor ofte drikker du…

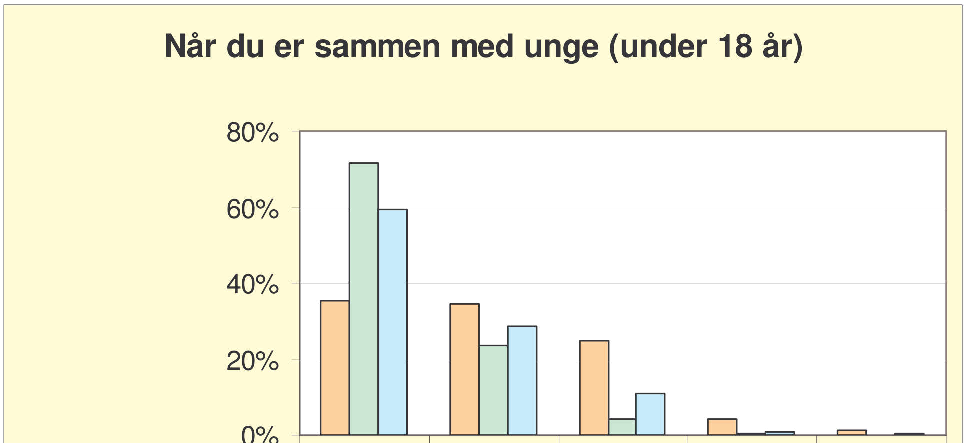

	Aldri	Sjelden	Av og til	Ofte	Ikke relevant
Noregs Ungdomslag	35,4%	34,5%	25,0%	4,1%	1,1%
KFUM/KFUK	71,7%	23,6%	4,4%	0,3%	
Den Norske Kirke	59,4%	28,6%	10,8%	0,7%	0,5%

I Tabell 2.4.10 nedanfor er NU signifikant forskjellig frå både DNK og frå KFUM/KFUK-speiderane

Tabell 2.4.10 Hvor ofte drikker du…

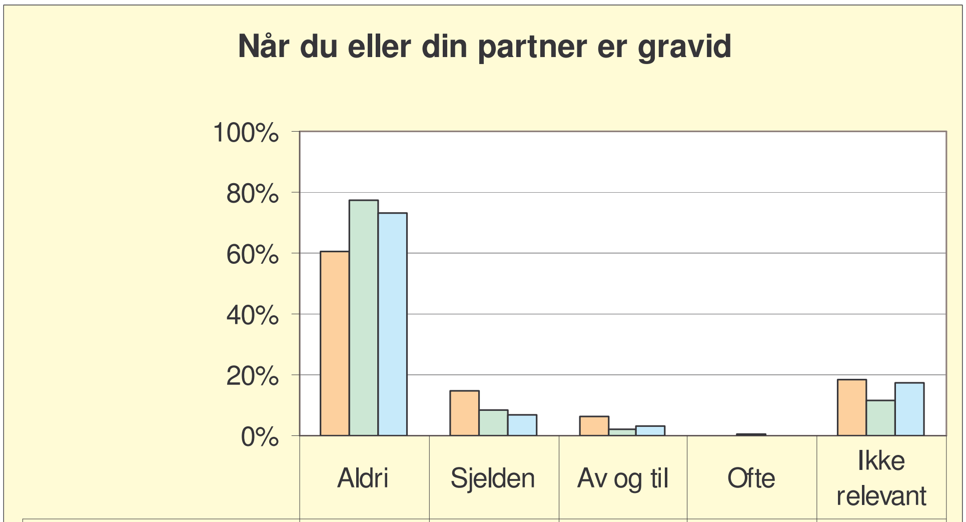

	Aldri	Sjelden	Av og til	Ofte	Ikke relevant
Noregs Ungdomslag	60,7%	14,7%	6,3%		18,2%
KFUM/KFUK	77,5%	8,5%	2,0%	0,3%	11,6%
Den Norske Kirke	73,1%	6,6%	3,1%		17,2%

I Tabell 2.4.11 nedanfor er NU signifikant forskjellig frå både DNK og frå KFUM/KFUK-speiderane

Tabell 2.4.11 Hvor ofte drikker du…

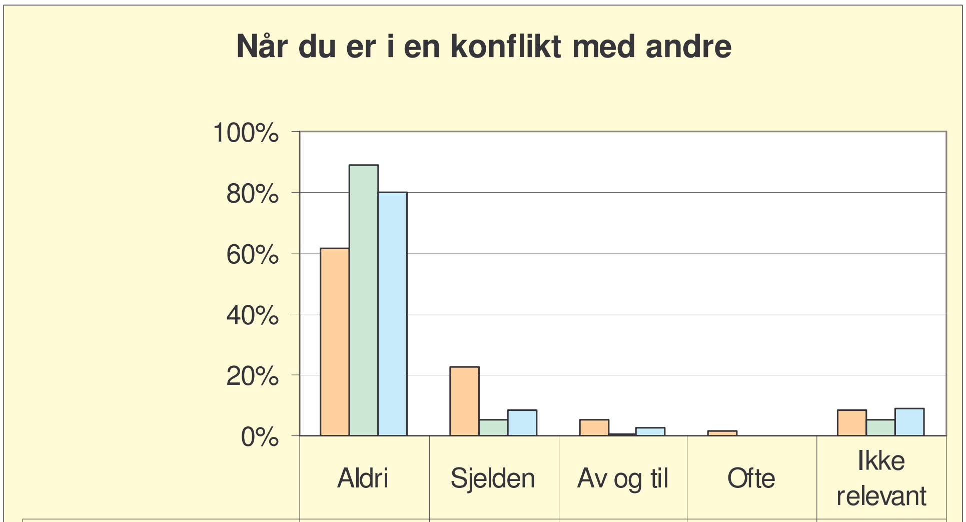

	Aldri	Sjelden	Av og til	Ofte	Ikke relevant
Noregs Ungdomslag	61,8%	22,4%	5,5%	1,8%	8,5%
KFUM/KFUK	89,2%	5,1%	0,7%		5,1%
Den Norske Kirke	80,0%	8,2%	2,8%		9,1%

I Tabell 2.4.12 nedanfor er NU signifikant forskjellig frå både DNK og frå KFUM/KFUK-speiderane

Tabell 2.4.12 Hvor ofte drikker du…

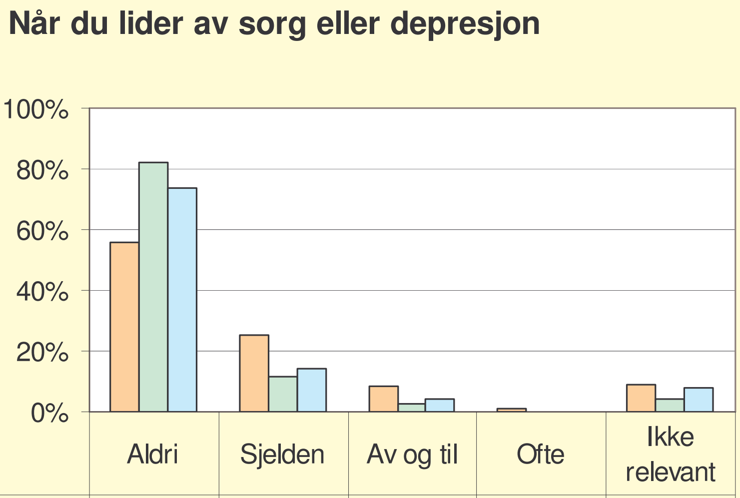

	Aldri	Sjelden	Av og til	Ofte	Ikke relevant
Noregs Ungdomslag	56,0%	25,5%	8,6%	1,1%	8,8%
KFUM/KFUK	82,0%	11,6%	2,4%		4,1%
Den Norske Kirke	73,5%	14,3%	4,2%	0,2%	7,7%

Generelt ser vi av desse tabellane at respondentane frå NU har meir bruk av alkohol i dei alkoholfrie sonene enn dei to andre organisasjonane. Rangert frå færrast til flest som **aldri** drikk i alkoholfrie soner, kjem sonene ut slik (etter prosenttala for NU):

Med unge under 18 år - 35
Med barn under 14 år - 49
Båtpassasjer i mindre båt - 53
Under friluftsaktivitet – 54
Sorg/depresjon - 56
Du eller partner gravid – 61
Under ein konflikt - 62
Under bading - 66
Båtførar - 72
Under idrettsaktivitet – 76
Under lønna arbeid - 83
Sjåfør i trafikken - 85

2.5 Rusvanar i organisasjonssamanheng

I Tabell 2.5.1 nedanfor er NU signifikant forskjellig frå både DNK og frå KFUM/KFUK-speiderane. Den høge andelen diskutert for NU gjenspeglar den debatten som vi veit har gått i denne organisasjonen, til dømes på landsmøtet i 2004.

Tabell 2.5.1

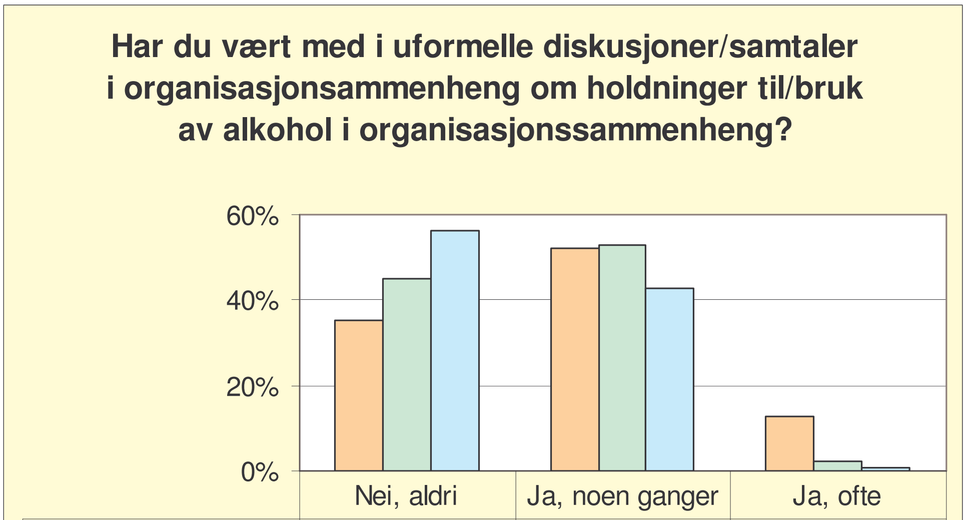

	Nei, aldri	Ja, noen ganger	Ja, ofte
Noregs Ungdomslag	35,3%	52,0%	12,7%
KFUM/KFUK	44,8%	52,8%	2,3%
Den Norske Kirke	56,3%	42,8%	0,9%

Tabell 2.5.2

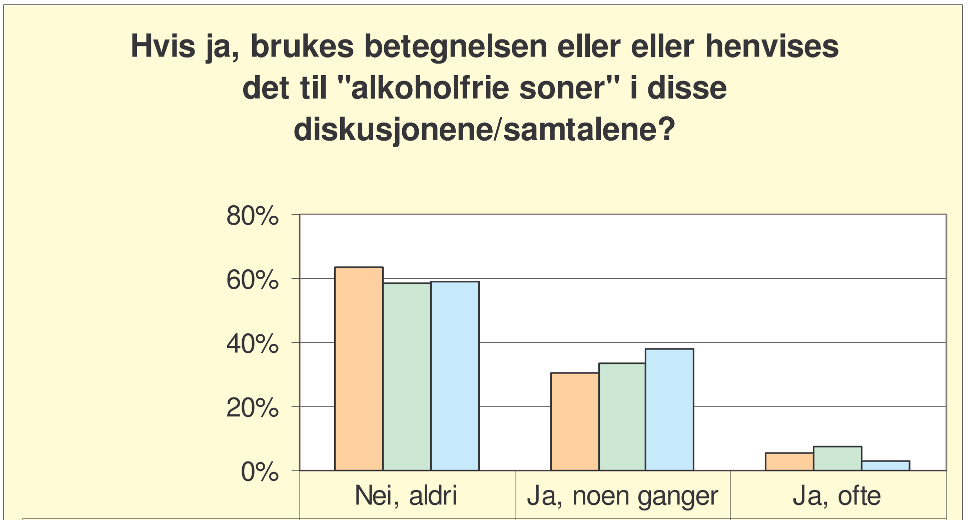

	Nei, aldri	Ja, noen ganger	Ja, ofte
Noregs Ungdomslag	63,7%	30,7%	5,6%
KFUM/KFUK	58,6%	33,7%	7,7%
Den Norske Kirke	59,0%	37,9%	3,1%

Tabell 2.5.3

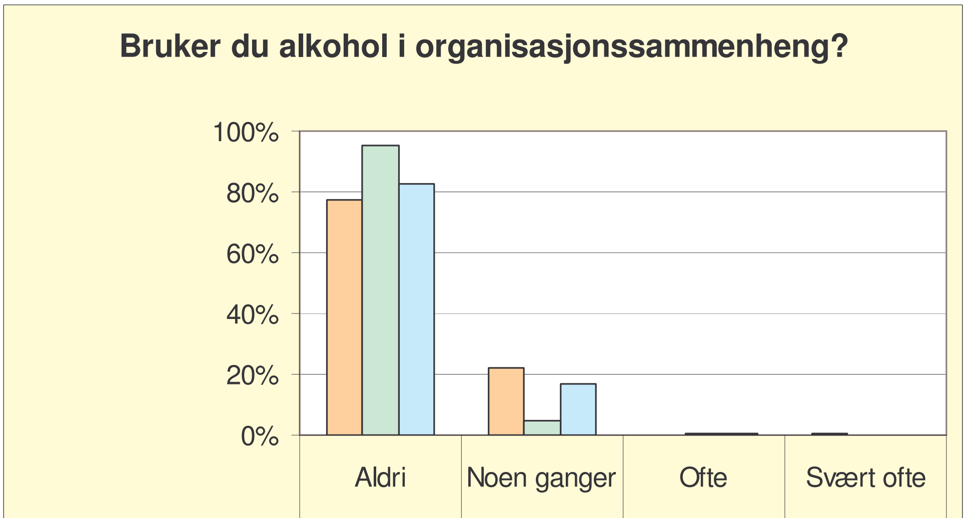

	Aldri	Noen ganger	Ofte	Svært ofte
Noregs Ungdomslag	77,1%	22,2%	0,2%	0,4%
KFUM/KFUK	95,1%	4,6%	0,3%	
Den Norske Kirke	82,6%	16,7%	0,5%	0,2%

I Tabell 2.5.4 nedanfor er forskjellane statistisk signifikante. Vi merkar oss ein ikkje ubetydeleg bruk av alkohol i organisasjonssamanheng både i NU og DNK.

Tabell 2.5.4

Bruker andre medlemmer alkohol i organisasjonssammenheng?

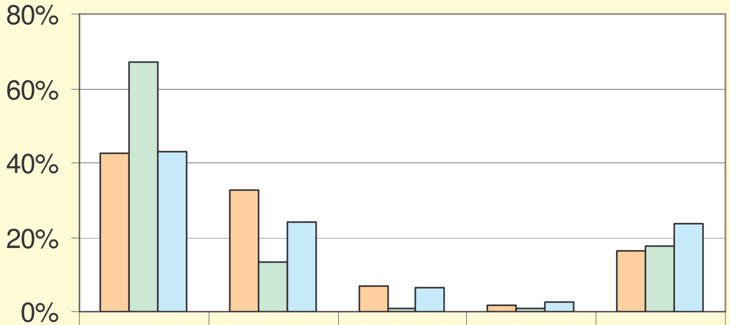

	Ingen	Noen få	Mange	De fleste	Vet ikke
Noregs Ungdomslag	42,4%	32,7%	6,8%	1,8%	16,3%
KFUM/KFUK	67,2%	13,4%	1,0%	0,7%	17,7%
Den Norske Kirke	43,0%	24,1%	6,5%	2,6%	23,8%

2.6 Organisasjonen sine retningslinjer for bruk av alkohol

Tabell 2.6.1

Har organisasjonen du er medlem av/ansatt i, retningslinjer i forhold til bruk av alkohol?

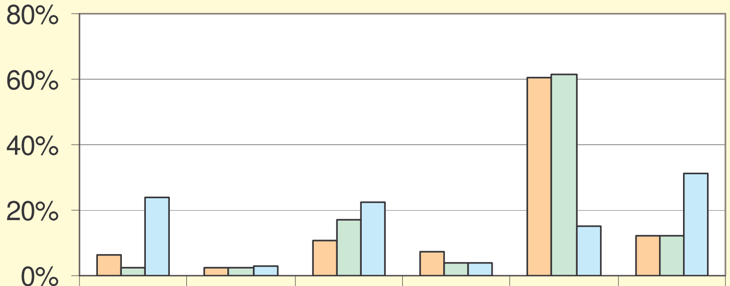

	Nei, verken	Ja, en uformell	Ja, en uformell	Ja, en formelt	Ja, en formelt	Vet ikke
Noregs Ungdomslag	6,5%	2,7%	10,5%	7,4%	60,7%	12,3%
KFUM/KFUK	2,6%	2,6%	16,9%	3,9%	61,7%	12,3%
Den Norske Kirke	24,0%	2,8%	22,6%	3,9%	15,2%	31,4%

Tabell 2.6.2

Dersom organisasjonen har en formelt uttrykt politikk; når ble denne politikken vedtatt eller sist revidert?

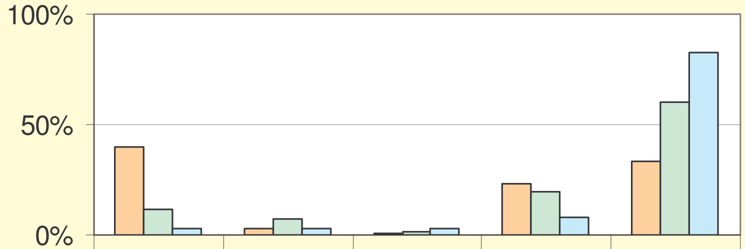

	For mindre	For mindre	For mindre	For mer enn 10 år	Vet ikke
Noregs Ungdomslag	39,6%	2,7%	1,0%	23,2%	33,6%
KFUM/KFUK	11,7%	7,2%	1,1%	19,6%	60,4%
Den Norske Kirke	3,3%	3,3%	2,8%	7,7%	82,9%

Tabell 2.6.3

Har organisasjonen konkrete planer om å vedta en ny eller revidert alkoholpolitikk i løpet av det neste året?

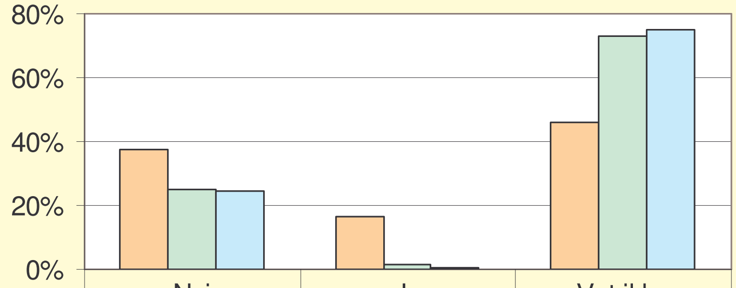

	Nei	Ja	Vet ikke
Noregs Ungdomslag	37,6%	16,4%	46,0%
KFUM/KFUK	25,2%	1,7%	73,1%
Den Norske Kirke	24,4%	0,5%	75,1%

Vi ser at svært mange viser til alkoholpolitiske retningslinjer i organisasjonane, men i DNK er retningslinjene mest uformelle. Når det gjeld KFUM/K-speiderane og DNK er retningslinjene jamt over vedtekne for fleire år eller eit ukjent antal år sidan, og det er ikkje planar om å ta dei opp til revisjon.

På spørsmål 14 i spørjeskjema (sjå vedlegg) var det mogeleg å krysse av for fleire alternativ. Dei åtte grafane under angjev kor mange som har valt det gitte alternative som eit av sine åtte mogeleg alternativ. Grafane må difor tolkast som at respondentane har vald for eksempel alternativet "Generelle holdninger til organisasjonens syn på alkohol" som eit av sine åtte mogeleg svaralternativ på spørsmålet; Hva utrykker organisasjonens formelt uttrykt politikk? Kor mange frå kvar organisasjon som ikkje har valt dei ulike alternative, står i søylane til venstre i kvar graf.

Tabell 2.6.4 Kva skal i så tilfelle organisasjonens retningslinjer innehalde…

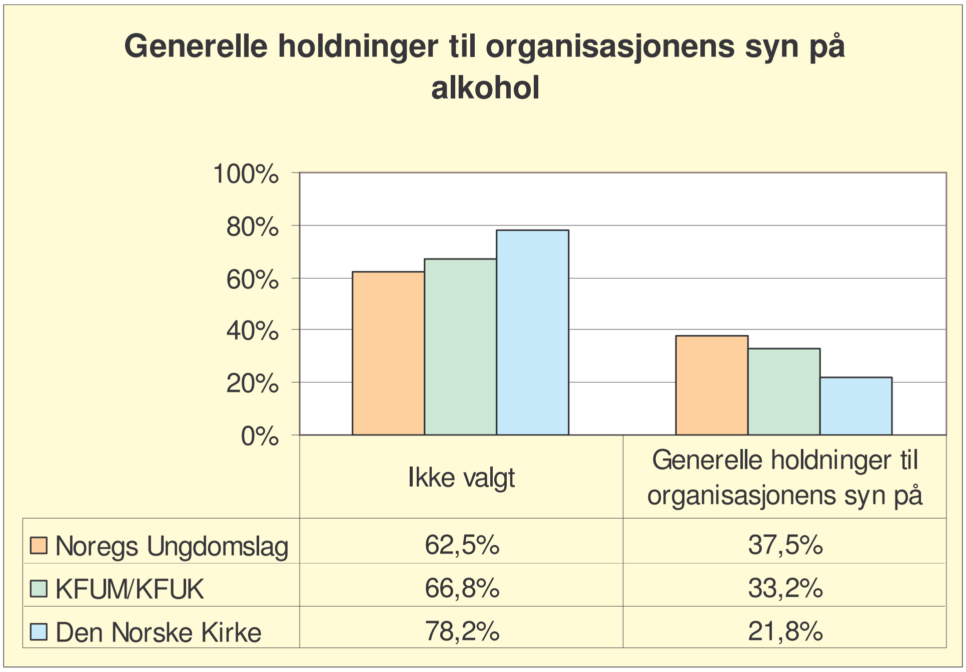

Tabell 2.6.5 Kva skal i så tilfelle organisasjonens retningslinjer innehalde…

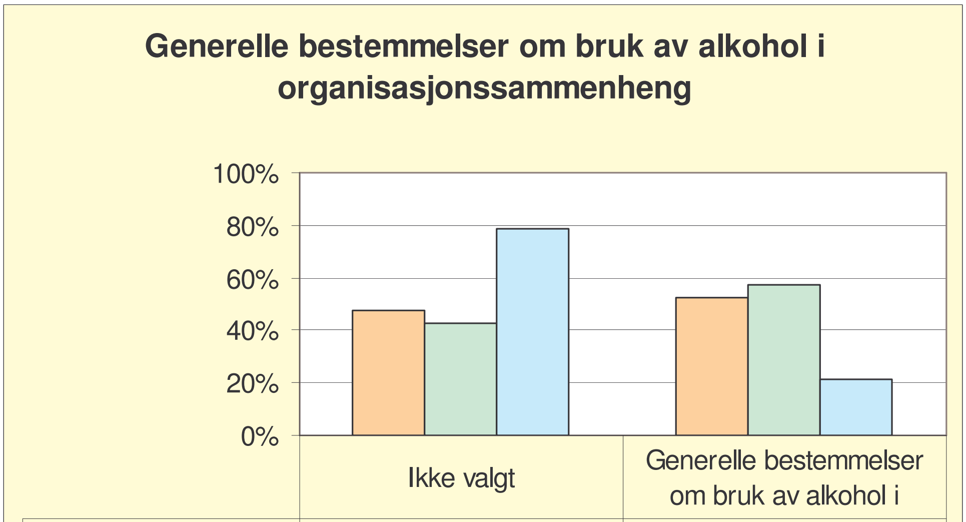

	Ikke valgt	Generelle bestemmelser om bruk av alkohol i
Noregs Ungdomslag	47,7%	52,3%
KFUM/KFUK	42,7%	57,3%
Den Norske Kirke	78,7%	21,3%

Tabell 2.6.6 Kva skal i så tilfelle organisasjonens retningslinjer innehalde…

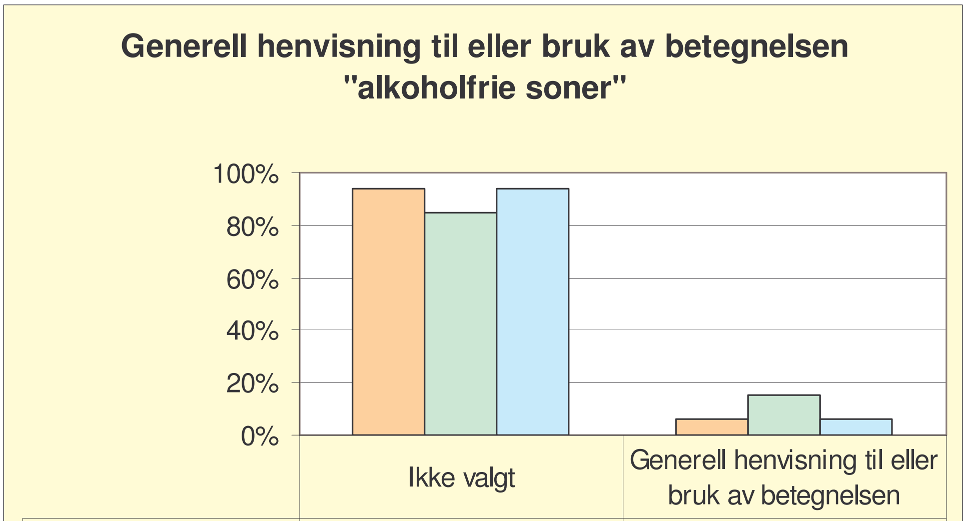

	Ikke valgt	Generell henvisning til eller bruk av betegnelsen
Noregs Ungdomslag	94,2%	5,8%
KFUM/KFUK	85,1%	14,9%
Den Norske Kirke	93,7%	6,3%

Tabell 2.6.7 Kva skal i så tilfelle organisasjonens retningslinjer innehalde…

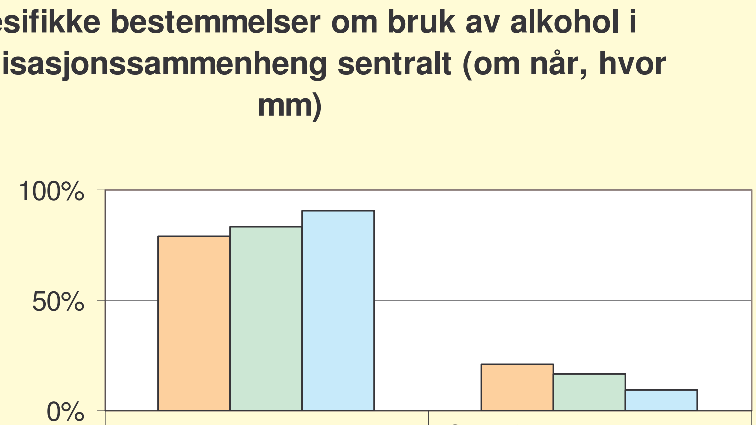

	Ikke valgt	Spesifikke bestemmelser om bruk av alkohol i
Noregs Ungdomslag	79,2%	20,8%
KFUM/KFUK	83,1%	16,9%
Den Norske Kirke	90,8%	9,2%

Tabell 2.6.8 Kva skal i så tilfelle organisasjonens retningslinjer innehalde…

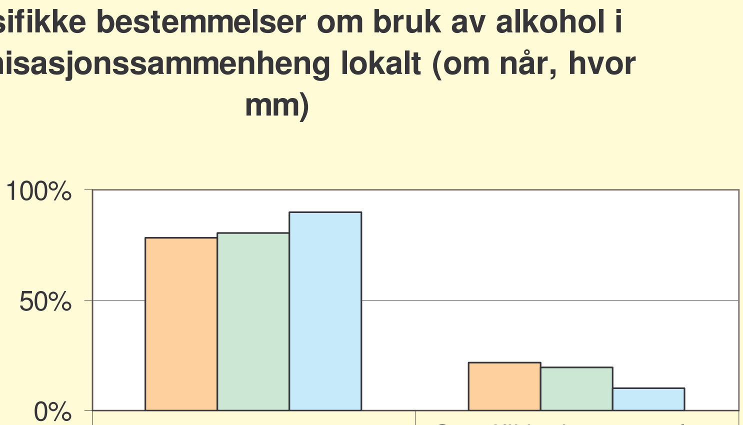

	Ikke valgt	Spesifikke bestemmelser om bruk av alkohol i
Noregs Ungdomslag	78,0%	22,0%
KFUM/KFUK	80,5%	19,5%
Den Norske Kirke	89,5%	10,5%

Tabell 2.6.9 Kva skal i så tilfelle organisasjonens retningslinjer innehalde…

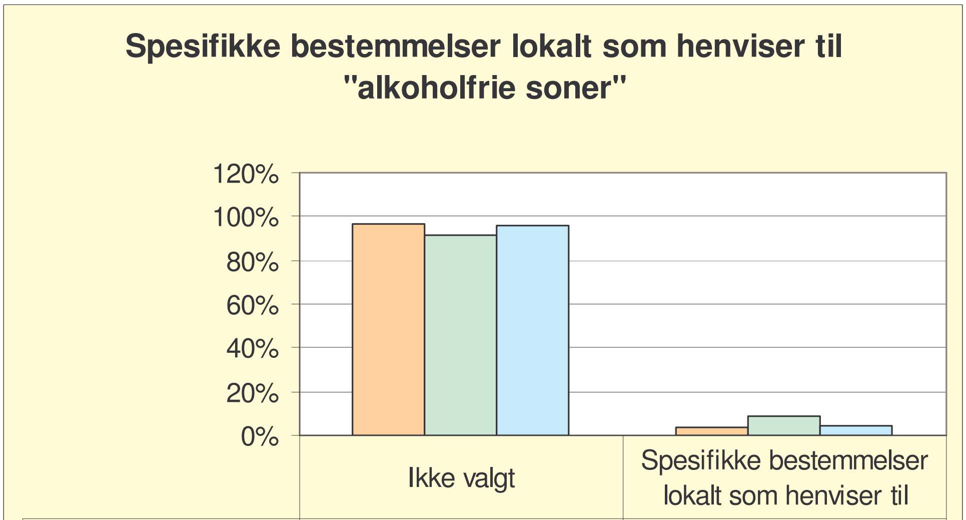

	Ikke valgt	Spesifikke bestemmelser lokalt som henviser til
Noregs Ungdomslag	96,2%	3,8%
KFUM/KFUK	91,6%	8,4%
Den Norske Kirke	95,8%	4,2%

Tabell 2.6.10 Kva skal i så tilfelle organisasjonens retningslinjer innehalde…

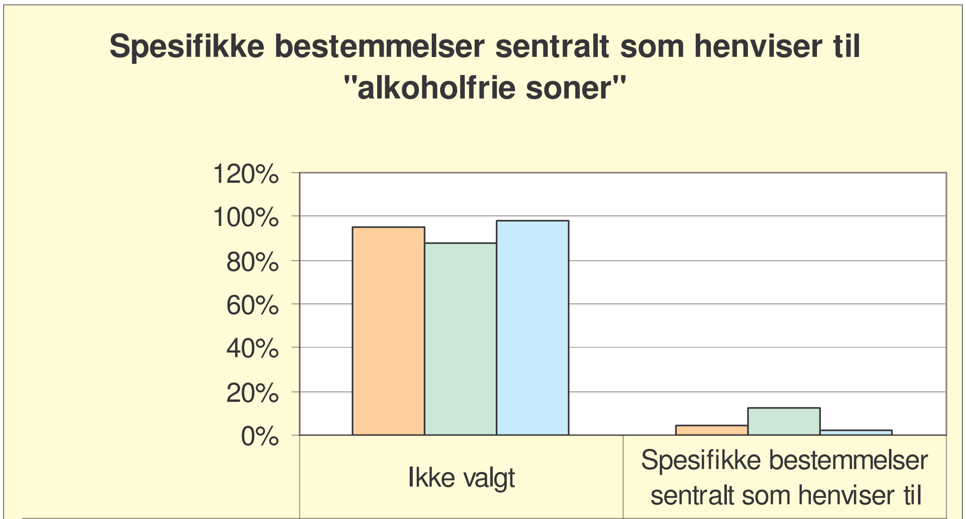

	Ikke valgt	Spesifikke bestemmelser sentralt som henviser til
Noregs Ungdomslag	95,3%	4,7%
KFUM/KFUK	87,7%	12,3%
Den Norske Kirke	97,9%	2,1%

Tabell 2.6.11 Kva skal i så tilfelle organisasjonens retningslinjer innehalde…

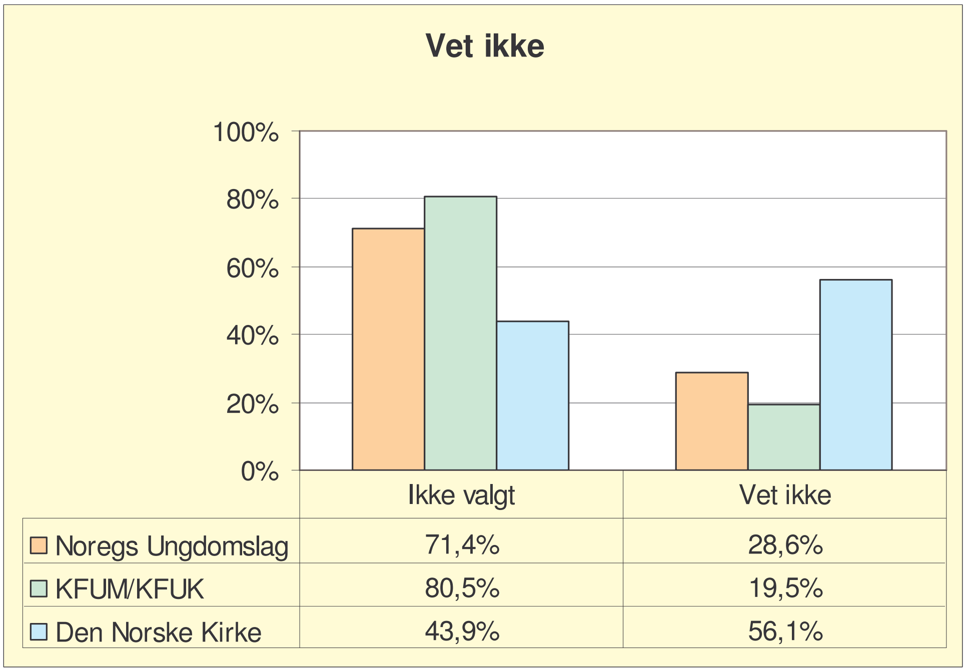

Vi ser at dei fleste viser til at retningslinjene skal innehalde generelle bestemmelsar og og få spesifikke.

2.7 Eigen alkoholbruk i organisasjonssamaheng

Dei siste tabellane inneheld berre svar frå respondentar som er tilsett i sine organisasjonar, anten lokalt/regionalt eller sentralt (sjå spørsmål 4 i spørreskjema). (N=334)

Tabell 2.7.1

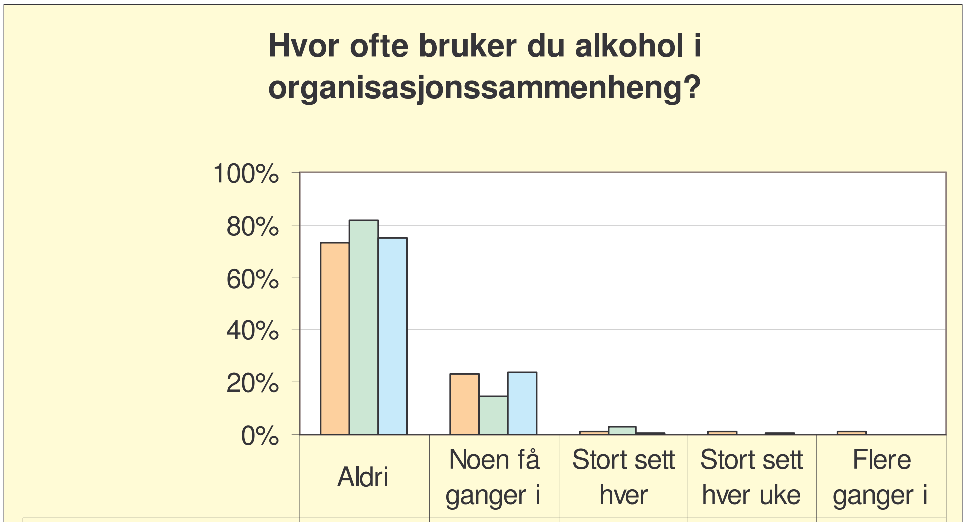

	Aldri	Noen få ganger i	Stort sett hver	Stort sett hver uke	Flere ganger i
Noregs Ungdomslag	73,5%	23,5%	1,0%	1,0%	1,0%
KFUM/KFUK	82,0%	14,8%	3,3%		
Den Norske Kirke	74,9%	23,7%	0,7%	0,7%	

Vi ser at alkoholbruk i organisasjonssamanheng er aktuelt for ca. ein firedel av respondentane.

Grafane under gjengjev berre svar frå dei av dei tilsette i organisasjonen som har oppgjeve at dei nokre gongar i året eller oftare (sjå grafen ovanfor, spørsmål 18 i spørjeskjemaet) ny alkohol i organisasjonssamanheng (N = 85). Som i arbeidslivet elles (som organisasjonane representerer for desse), kjem drikkinga føre i sosiale samanhengar og i samband med reiser, ikkje i samband med utføringa av sjølve jobben.

I desse tabellane er NU signifikant forskjellig frå KFUM/K-speiderane og DNK. Svaralternativa synest ikkje å høve til situasjonane for drikking i NU. I NU er det fleire av lagsarrangementa som er situasjonar for drikking.

Tabell 2.7.2

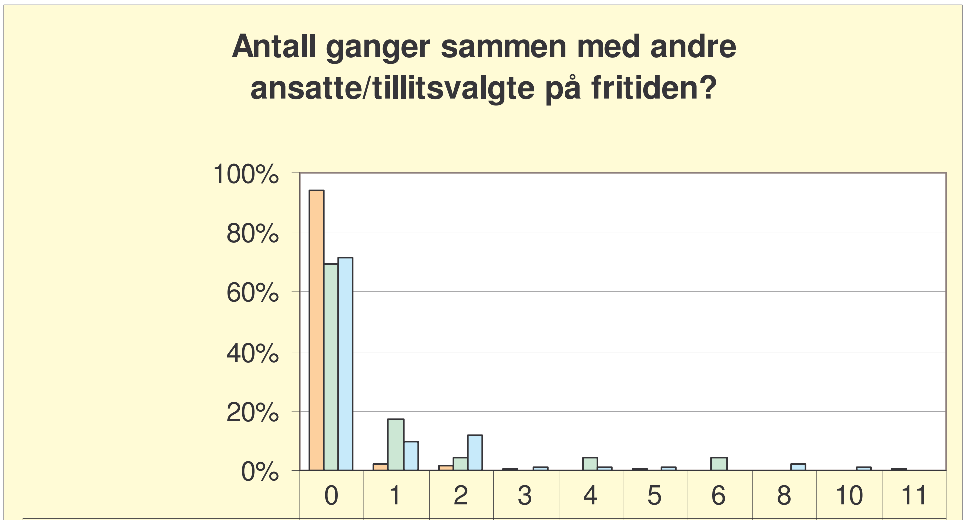

	0	1	2	3	4	5	6	8	10	11
Noregs Ungdomslag	94,1	2,2%	1,5%	0,7%		0,7%				0,7%
KFUM/KFUK	69,6	17,4	4,3%		4,3%		4,3%			
Den Norske Kirke	71,4	9,9%	12,1	1,1%	1,1%	1,1%		2,2%	1,1%	

Tabell 2.7.3

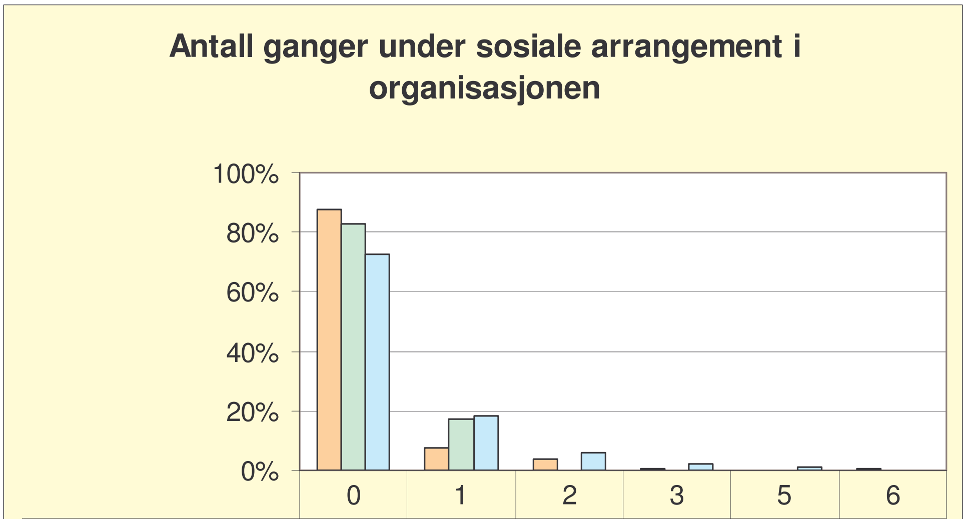

	0	1	2	3	5	6
Noregs Ungdomslag	87,6%	7,3%	3,6%	0,7%		0,7%
KFUM/KFUK	82,6%	17,4%				
Den Norske Kirke	72,7%	18,2%	5,7%	2,3%	1,1%	

Tabell 2.7.4

Antall ganger i forbindelse med arbeidsreiser, kurs, konferanser ol.

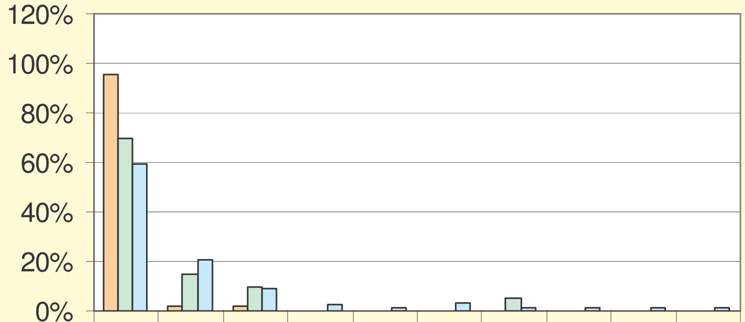

	0	1	2	3	4	5	6	8	10	91
Noregs Ungdomslag	95,5	2,3%	2,3%							
KFUM/KFUK	70,0	15,0	10,0				5,0%			
Den Norske Kirke	59,1	20,5	9,1%	2,3%	1,1%	3,4%	1,1%	1,1%	1,1%	1,1%

Tabell 2.7.5

Antall ganger i forbindelse med eksterne møter/representasjon

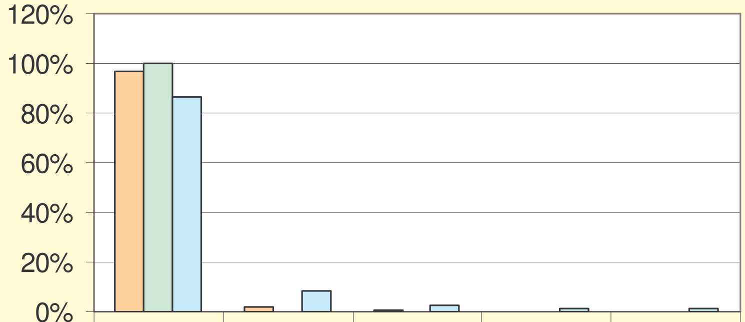

	0	1	2	3	9
Noregs Ungdomslag	97,0%	2,3%	0,8%		
KFUM/KFUK	100,0%				
Den Norske Kirke	86,6%	8,5%	2,4%	1,2%	1,2%

Tabell 2.7.6

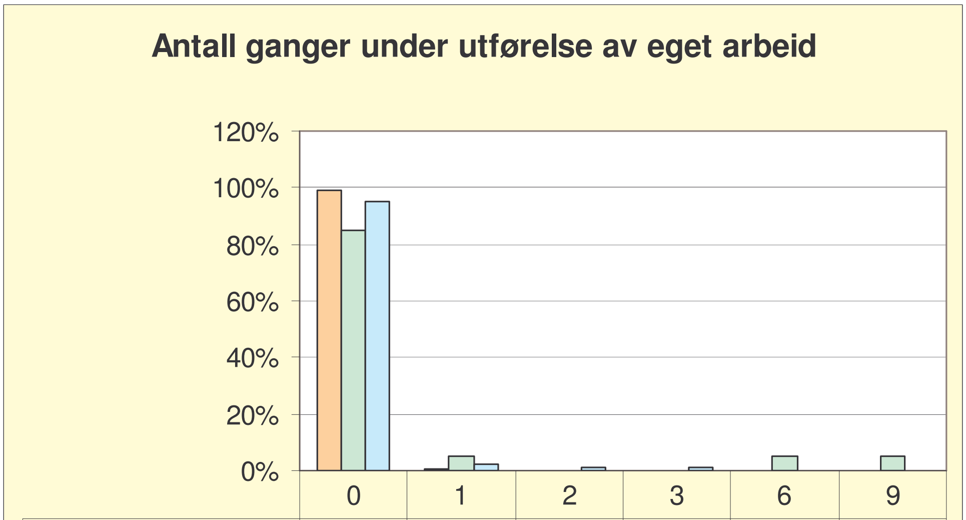

	0	1	2	3	6	9
Noregs Ungdomslag	99,2%	0,8%				
KFUM/KFUK	85,0%	5,0%			5,0%	5,0%
Den Norske Kirke	95,1%	2,4%	1,2%	1,2%		

Tabell 2.7.7

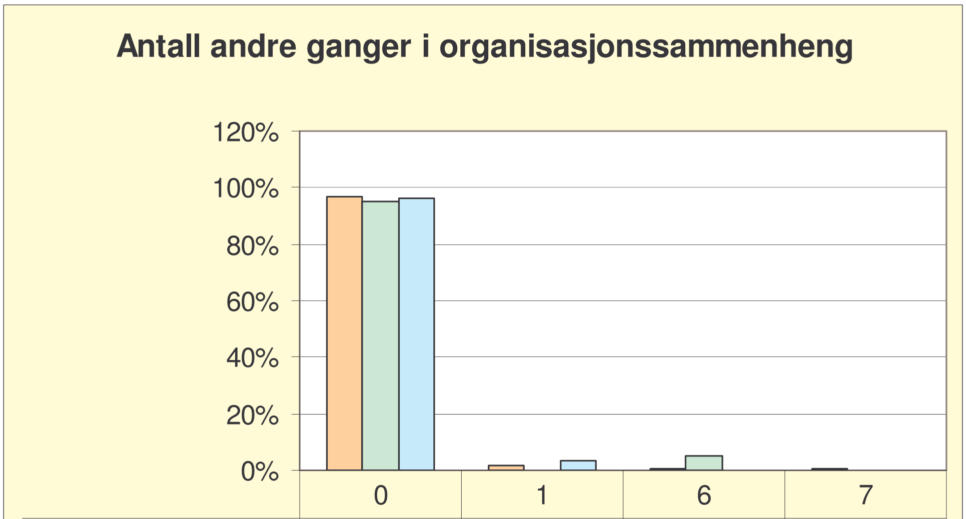

	0	1	6	7
Noregs Ungdomslag	97,0%	1,5%	0,7%	0,7%
KFUM/KFUK	95,0%		5,0%	
Den Norske Kirke	96,3%	3,7%		

I Tabell 2.7.8 nedanfor er NU signifikant forskjellig frå både DNK og frå KFUM/KFUK-speiderane. Igjen høver svaralternativa dårleg til NU. Elles ser vi at forbruket jamt over er svært moderat.

Tabell 2.7.8

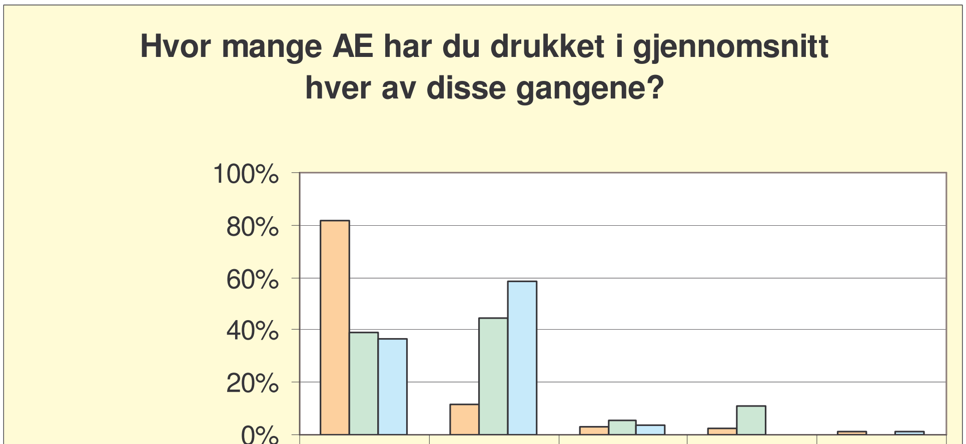

	Ingen	1-2 AE	3-4 AE	5-6 AE	7 AE eller mer
Noregs Ungdomslag	81,8%	11,7%	2,9%	2,2%	1,5%
KFUM/KFUK	38,9%	44,4%	5,6%	11,1%	
Den Norske Kirke	36,8%	58,6%	3,4%		1,1%

Tabell 2.7.9

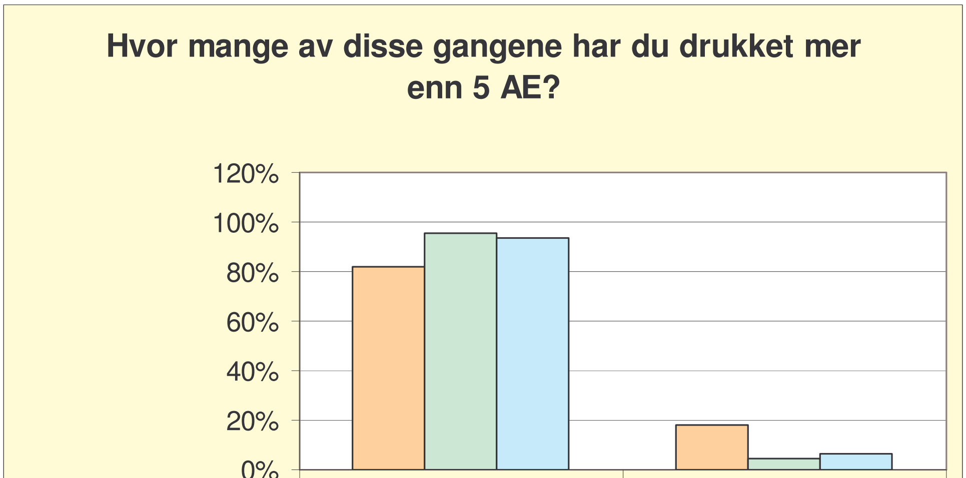

	1-2 ganger	3 ganger eller fler
Noregs Ungdomslag	81,9%	18,1%
KFUM/KFUK	95,5%	4,5%
Den Norske Kirke	93,7%	6,3%

3 IGOR-metodikken i frivillige organisasjoner.

3.1 Innledning

IGOR-metodikken ble opprinnelig utviklet for bruk i arbeidslivet. Vår antakelse for å bruke den samme metodikken i frivillige organisasjoner, var at grunnprinsippene for hvordan en, gjennom en gruppeprosess, kan etablere et grunnlag for å utvikle en felles alkoholpolitikk, ikke trenger å være så forskjellige. I denne delen av rapporten presenterer vi den prosessen vi gikk igjennom med bruk av metodikken i Kvinnesland Ungdomslag, og hvilke erfaringer vi gjorde oss i forhold til hvordan metodikken bør tilpasses videre.

Ungdomslagene er en spesielt interessant utprøvingsarena, fordi dette er en type frivillige organisasjoner som historisk har levd med en debatt om alkoholens rolle i deres virksomhet.

Ungdomslagene innenfor NL har en lang og til dels ærerik historie: ”Noregs Ungdomslag ble opprettet som nasjonal enhet over lokalt, kulturelt arbeid. Organisasjonen ble drivkraften bak en rekke nye aktiviteter knyttet til sang, musikk, allmenndanning gjennom folkeakademiene, språkspørsmål og formidling av lokale skikker og kultur” (Dag, Per et al. 2000). I så måte ble ungdomslagene den ”frilynte” motkulturen til den pietistiske kristendomsbevegelsen, med alkoholfriheten felles med flere andre motkulturer. En mindre ærerik del av frilyntheten var at flere ungdomslag også ble eksponenten for en fest-kultur med alkoholbruk som et viktig element og der lokalene var viktigere enn organisasjonene.

Ungdomslagene i dag representerer også en svært stor variasjon i tilbud, aktivitet og i sitt forhold til alkohol. De beste er fremdeles foregangsinstitusjoner for lokalt kulturarbeid, der kulturaktivitetene er viktigere enn drikkingen for samværskulturen. De dårligste er enten ikke annet enn et hus i forfall, eventuelt med utleie eller egne fester der den alkoholdominerte festkulturen enda eksisterer. Mange ungdomslag opplever et dilemma mellom det å drive tydelig rusforebyggende arbeid overfor ungdommene, det å beholde den voksne brukergruppen med arrangement der det også drikkes, og det å tilby et attraktivt utleielokale for private aktører. Ungdomslagene er derfor en svært interessant arena for å kunne utvikle en mer bevisst rusmiddelpolitikk for mange frivillige organisasjoner i samme situasjon.

3.2 Tilpasning og utprøving

Metodikken forutsetter en gruppeprosess med tre samlinger. I Kvinnesland UL foregikk dette tre påfølgende torsdags kvelder, på følgende måte:

1. Første møte

Første møte startet med en generell innføring og presentasjon av opplegget. Selve møtet ble holdt i lagets hus. Det var ti deltakere i gruppen, hvor de fleste av de oppmøtte var styremedlemmer, eller tidligere styremedlemmer. De hadde i tillegg vært aktive brukere av huset siden de var barn/ungdom. I tillegg var presten i bygda invitert med i gruppa.

Etter en innføring av alkoholbruk generelt, ble det vist en bildeserie hvor det ble lagt vekt på bla perspektivet fra ”de andre” til ”oss”. Altså fra ensidig misbruk av alkohol til fokus på all bruk, hvor det ble lagt vekt på både subjektive positive opplevelser og den opplevde og dokumenterte risiko for negative sider ved alkoholbruk. De brukte bildebeskrivelsene er utviklet med sikte på aktuelle tema i arbeidslivet, men syntes å passe godt nok til at de bidro i prosessen.

Videre fikk alle deltakerne noen minutter på seg hvor de hver for seg skrev ned alle situasjoner de kunne komme på hvor rusmiddelbruk forekommer i forbindelse ungdomslaget og huset. Alle ble lest opp høyt og skrevet ned. Noen få nye situasjoner kom til, og det ble diskutert der noen av situasjonene overlappet hverandre.

Til sammen kom en opp med 12 situasjoner der alkoholbruk forekommer på huset. Av disse var 6 situasjoner i forbindelse med lagets egne arrangement, 5 situasjoner i forbindelse med utleie og en situasjon like utenfor huset under egne arrangement.

Situasjonene ble så beskrevet med utgangspunkt i det samme skjemaet som er brukt i arbeidslivet (se vedlegg).

Det ble i denne sammenheng påpekt viktigheten av å finne ut hvordan ”det virkelig er”, før vi diskuterte hvordan ”vi vil ha det”.

En situasjonsbeskrivelse ble gjennomgått i fellesskap. I denne situasjonen var det diskusjon og uenighet om alkoholmengde. Den eldre av deltakerne (som ikke var i styret eller særdeles aktiv i laget) synts at det ble mye alkohol og var overrasket av dette. Han nevnte at han ikke var kjent med at det var vanlig med lange vorspiel og nachspiel.

Det ble imidlertid uttalt og enighet om at det er få som drikker ”veldig, veldig mye”. Dette gjaldt for alle situasjonsbeskrivelsene.

Deltakerne fikk ansvar for en eller to situasjonsbeskrivelser hver, som de skulle fylle ut på utdelt skjema. Disse ble videre lest opp høyt, slik at deltakerne kunne diskutere seg frem til eventuelle endringer som enten burde tilføyes eller sløyfes. Dette ble gjort på samtlige av skjemaene. En av situasjonsbeskrivelsene hadde ingen vært med på og skulle derfor ikke fylles ut.

Det kan nevnes at deltakerne hadde problemer med å skille mellom ”alkoholenheter til gjennomsnittet”, og ”alkoholenheter som de fleste drakk”. Her skulle fokuset være rettet mot ”de fleste”.

Etter gjennomgåelsen av skjemaene i plenum, ble det allerede diskutert alternative løsninger og strategier til noen av de forskjellige situasjonsbeskrivelsene. Deltakerne ble her minnet på om at dette var en viktig del av møte nummer to, og at de derfor skulle bruke tiden frem mot møtet til å tenke seg om.

2. Andre møte

Målet med arbeidet i det andre møtet var å få frem deltakernes vurdering av rusmiddelbruken slik den nå var beskrevet i de ulike situasjonene.

Deltakerne fikk utdelt et skjema som er brukt i arbeidslivet, med kriterier hvor hvordan de skulle vurdere de forskjellige situasjonene. Deltakerne ble også vist en bildeserie som illustrerer hver av de oppsatte kriteriene. Ut fra en felles diskusjon ble noen kriterier endret og lagt til slik at det passet bedre til laget og deres situasjoner. Følgende kriterier ble valgt:

- Fysisk helse
- Psykisk opplevelse
- Ulykkesrisiko/sikkerhet
- Juridisk/etisk
- Drøsen i bygda
- Kvalitet på aktiviteten
- Sosialt miljø
- Lagets rykte
- Annet

Med hjelp av det reviderte skjemaet ble en av situasjonene gjennomgått i plenum. For hvert kriterium ble alkoholbruken i situasjonen vurdert som grønt (helt greit), mellom grønt og gult, gult (ikke helt greit), mellom gult og rødt, og rødt (ikke greit i det hele tatt). De resterende situasjonene ble fordelt mellom deltakerne som vurderte dem hver for seg. De fleste situasjonene ble gjennomgått i plenum og drøftet nærmere. En brukte lang tid på dette, da det til tider var stor uenighet mellom deltakerne. Man kunne her se at man ofte ”snakket forbi” hverandre fordi en var uklar på hvilke kriterier en refererte til. Til slutt klarte imidlertid deltakerne å komme frem til en felles vurdering for de aller fleste situasjonene.

Ellers bør det nevnes at deltakerne også i denne fasen ikke helt klarte å skille mellom ”gjennomsnittet” og ”de fleste”. Dette var utslagsgivende i forhold til diskusjon om hvor på kriterieskjemaet en skulle forholde seg. Videre merket de fleste deltakerne seg at situasjoner burde være gjenstand for endring. Allerede i denne fasen hadde de fleste

meninger om hva og hvordan man skulle gå frem. Deltakerne ble så bedt om å tenke seg om, slik at dette kunne diskuteres mer tydelig i neste oppfølgingsmøte.

3. Tredje møte

En av målsetningene for oppfølgingsmøte var å drøfte hvilke behov for endringer det var behov for i laget/huset. Grunnlaget for diskusjonen var et fargeskjema-kart laget i excel, hvor situasjonene og kriteriene ble krysset. Ved hjelp av fargene skulle en lett kunne se i hvilke situasjoner og kriterier som var helt greie (grønt), ikke helt greit (gult) og ikke helt greit i det hele tatt (rødt). På grunn av data problemer fra vår side, ble skjemaet gjennomgått uten noen farge. I stedet ble tallene lagt i sammen, situasjoner og kategorier krysset, og på denne måten kunne vi lese av informasjon basert på høye og lave summer. Høye summer var mot rødt, og lave summer var mot grønt.

Etter å ha fått rettet opp programoppsettet i Excel, kommer kartet fram på denne måten:

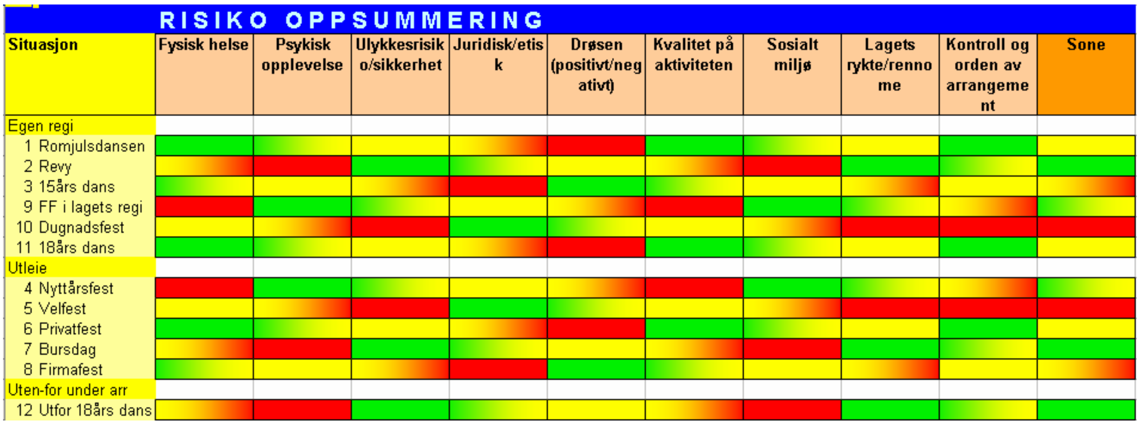

Nå ble det vurdert om det burde arbeides med endringer av alkoholbruk i spesielle situasjoner eller kategorier av situasjoner. Videre ble det drøftet om man, ut i fra bestemte kriterier så uønskede forhold og/eller om man burde fokusere på enkelte deltakere i forskjellige situasjoner som ble holdt i huset. Her var stadig mindreårige (under 18 år) et sentralt tema.

De fleste situasjonene i laget var relativt uproblematiske i forhold til alkoholproblem. Men "16års dansen" skilte seg betydelig ut i denne sammenheng. "16års dansen" er en dans i lagets regi hvor alle i bygda kan delta (de over 16år). De fleste er voksne over 18år, mens noen er mindreårige. Denne situasjonen ble diskutert i stor grad på grunn av dets problematikk i forhold til alkohol og mindreårige. Her var det tydelig at laget ønsket endringer men dog uten å måtte ødelegge det sosiale og inkluderende utgangspunktet.

Videre fokuserte vi på at laget skulle arbeide seg mot å ha et klart syn gjennom en egen alkoholpolitikk, og hvordan denne kunne iverksettes gjennom konkrete tiltak. Laget fikk utdelt forslag og eksempler på nedskrevne tiltak og ruspolitikk knyttet til andre typer av bedrifter.

Kvinnesland UL har nå fått en oppsummering av prosessen, og har konkrete planer om en organisasjons- og styrebehandling av forslag til en alkoholpolitikk for laget.

3.3 Oppsummering - utviklingsbehov

Alt i alt var opplegget uten tvil vellykket. Deltakerne var engasjerte, oppriktige og tydelige på at de ville ha en alkoholpolitikk som gagnet alle.

Bildeseriene som ble vist for laget passet kun til en viss grad. Det var tydelig at bildene/tegningene var rettet mer mot arbeidslivet, men de var likevel svært beskrivende i noen situasjoner med betydning for laget. Skal metodikken tas i bruk overfor frivillige organisasjoner må det lages en ny bildeserie som er mer relevante for aktuelle tema og situasjoner i frivillige organisasjoner.

Også vurderingskriteriene kunne vært mer tydelige og mer rettet mot det særegne for frivillige organisasjoner. Noen kriterier var mindre beskrivende for laget, og sannsynligheten for at det ble lagt forskjellige vurderinger til grunn er klart til stede. Vurderingskriteriene må derfor utvikles videre.

En avgjørende punkt for den videre utviklingen av metodikken, vil være i forhold til hvilken ekstern støtte som en skal basere metodikken på. Skal metodikken få brei utbredelse, må den baseres på mindre støtte enn den er gitt i arbeidslivet. Vi tror det vil være mulig å utvikle metodikken i en slik retning. Med den omfattende tilgangen på internett, tror vi mest på utviklingen av en versjon der gruppen arbeider seg igjennom metodikken med en interaktiv tilkobling til et nettbasert metodeverktøy.

Vedlegg 1 – Tabeller

Demografi

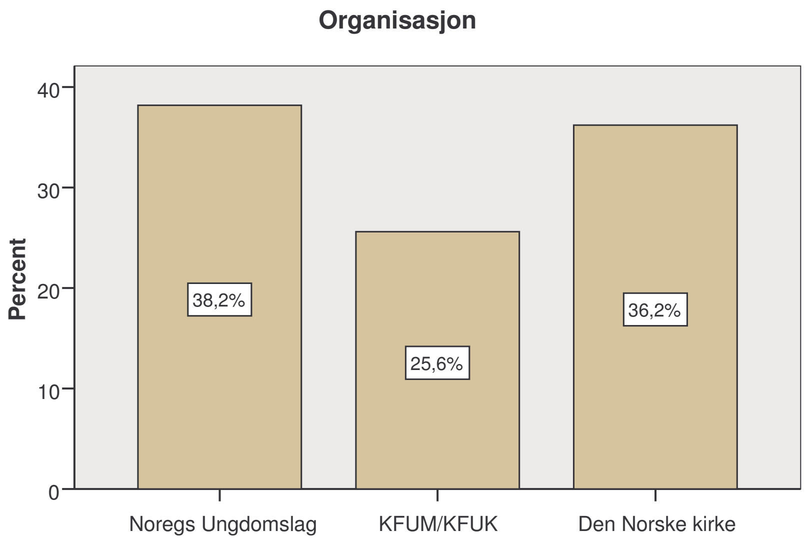

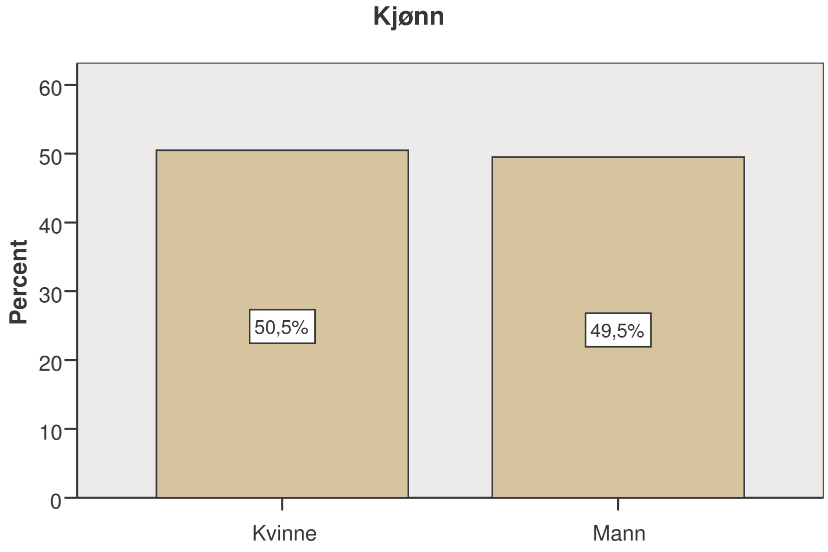

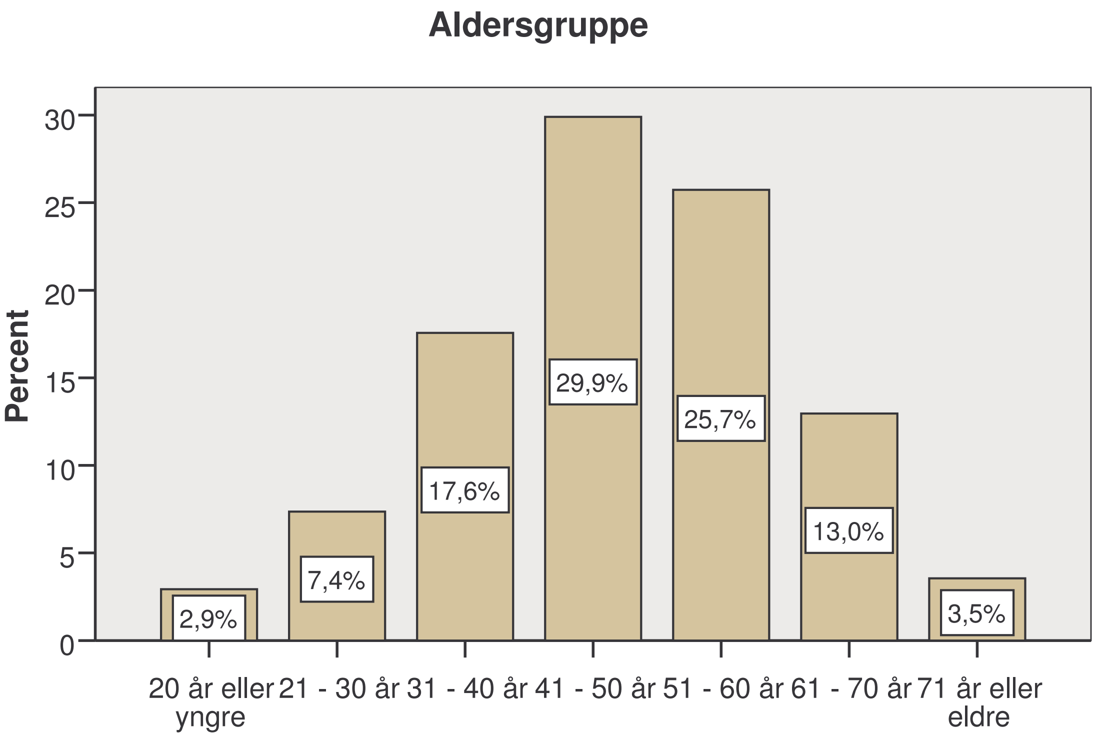
Aldersgruppe
Percent
30
25
20
15
10
5
0
2,9%
7,4%
17,6%
29,9%
25,7%
13,0%
3,5%
20 år eller yngre
21 - 30 år
31 - 40 år
41 - 50 år
51 - 60 år
61 - 70 år
71 år eller eldre

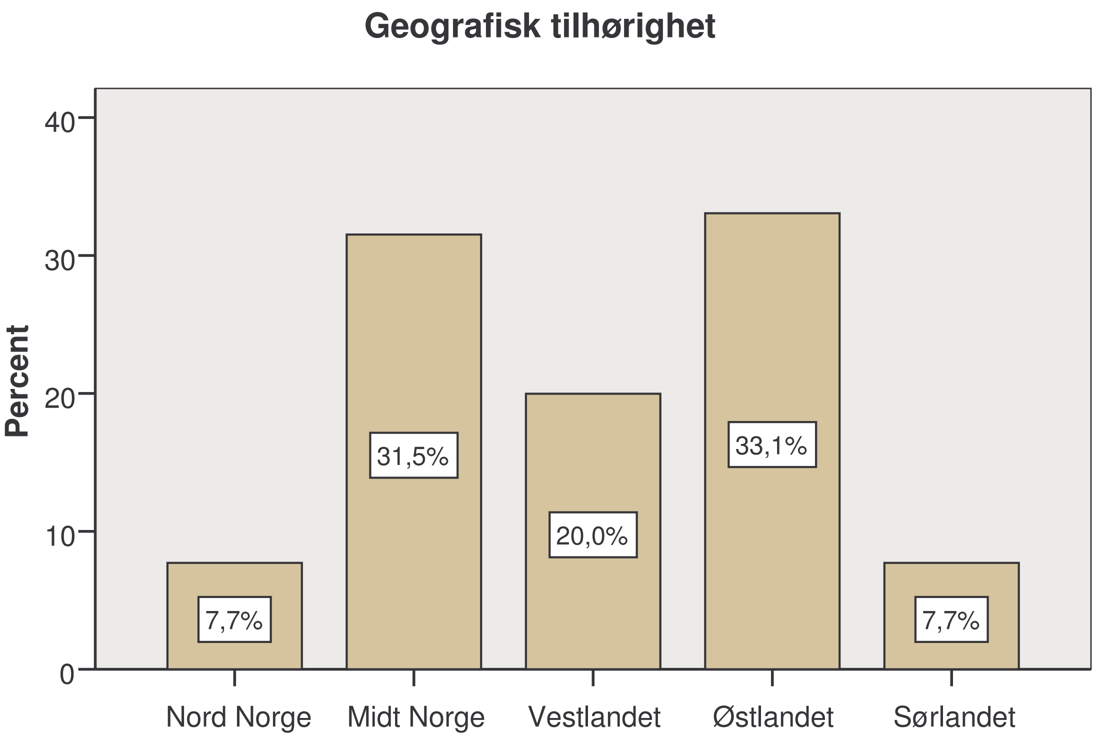
Geografisk tilhørighet
Percent
40
30
20
10
0
7,7%
31,5%
20,0%
33,1%
7,7%
Nord Norge
Midt Norge
Vestlandet
Østlandet
Sørlandet

Tabell 3.3.1 Kva er din posisjon i organisasjonen?

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Jeg er ansatt i sentralt organisasjonsledd	64	5,3	5,4	5,4
Jeg er ansatt i lokalt/regional organisasjonsledd	252	20,7	21,4	26,8
Jeg har ubetalt tillitsverv i sentralt organisasjonsledd	44	3,6	3,7	30,6
Jeg har ubetalt tillitsverv i lokalt/regionalt organisasjons	591	48,6	50,2	80,8
Jeg er medlem uten tillitsverv/ansettelsesforhold	226	18,6	19,2	100,0
Total	1177	96,9	100,0	
Missing	38	3,1		
Total	1215	100,0		

Kjennskap til AlkoKutt

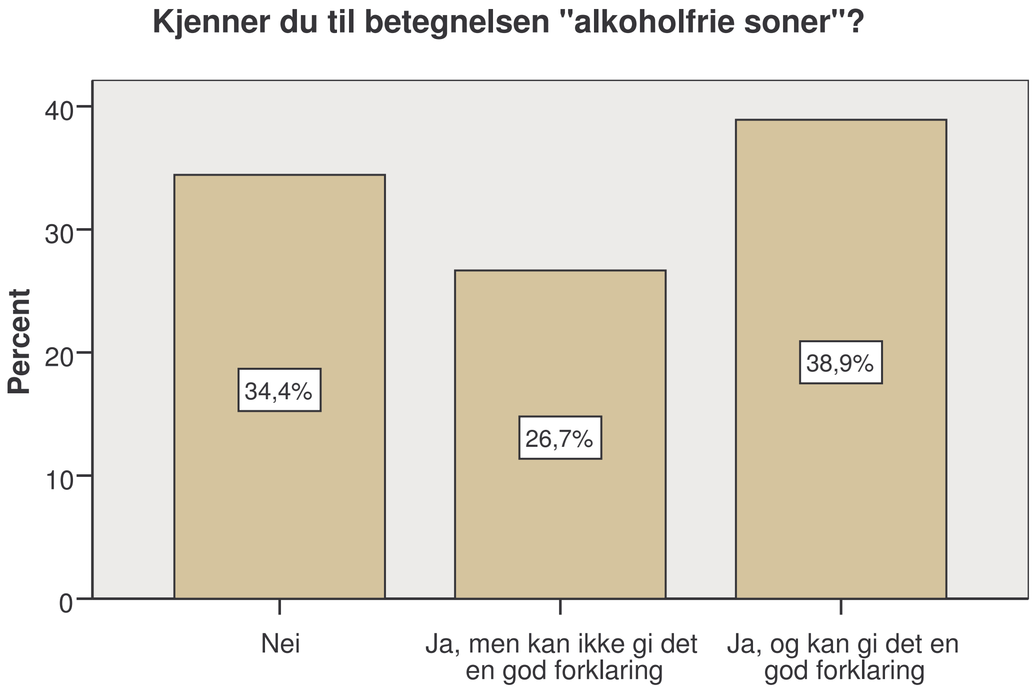

På spørsmål 6 i spørreskjema (tabellen under) var det mogeleg å krysse av for fleire alternativ, slik at tabellen summerar seg opp til meir enn 100 prosent. Tabellen må difor tolakst som at respondentane har vald for eksempel alternativet ”Fra slekt/venner” som eit av sine fem mogeleg svaralternativ

Tabell 3.3.2 Hvor har du hovedsakelig din kunnskap om betegnelsen fra?

Fra slekt/venner	11,7
Fra andre i den organisasjonen der jeg er arbeider/er medlem	28,8
Fra informasjonsmateriell eller andre kilder i AlkoKutt	36,5
Fra informasjonskampanjer i media eller på buss, t-bane, trikk, tog	22,5
Fra annen omtale i media	56,3
Total	155,8

Eige alkoholforbruk

Hvor mange Alkohol Enheter (AE) drikker du vanligvis på en gang?

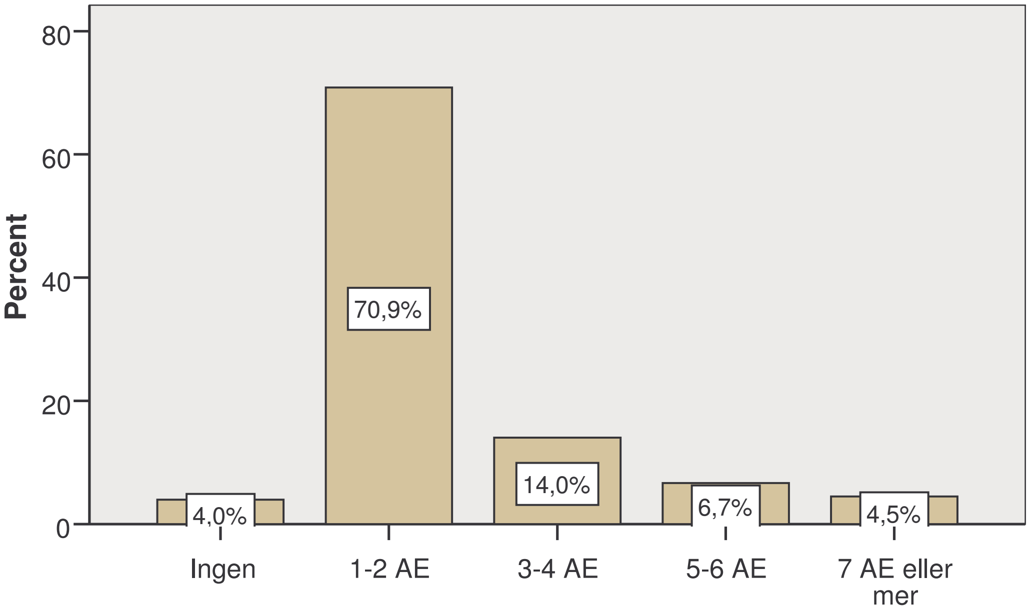

Hvor mange AlkoholEnheter (AE) har du drukket de siste 14 dager?

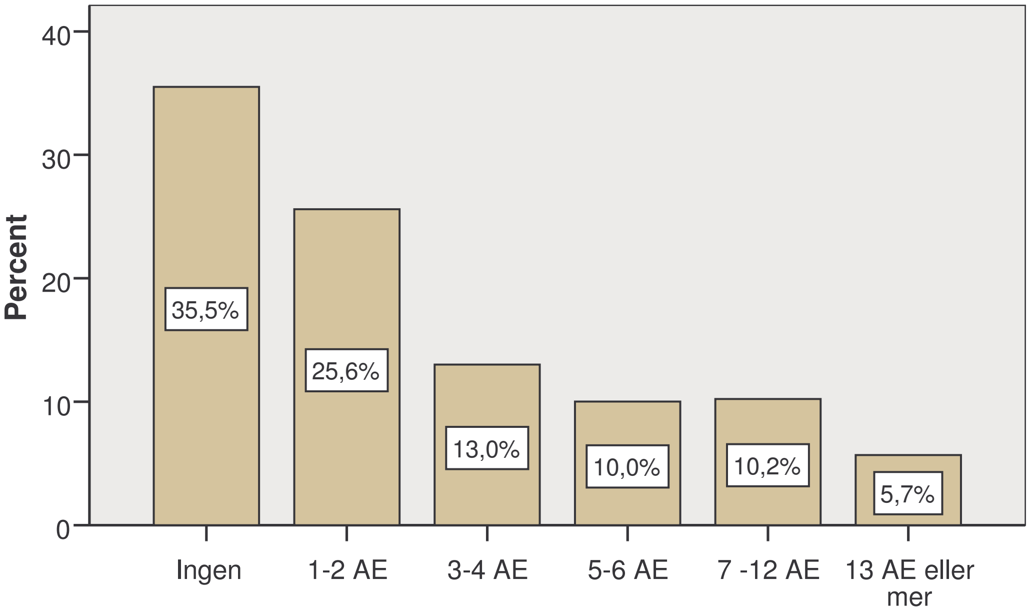

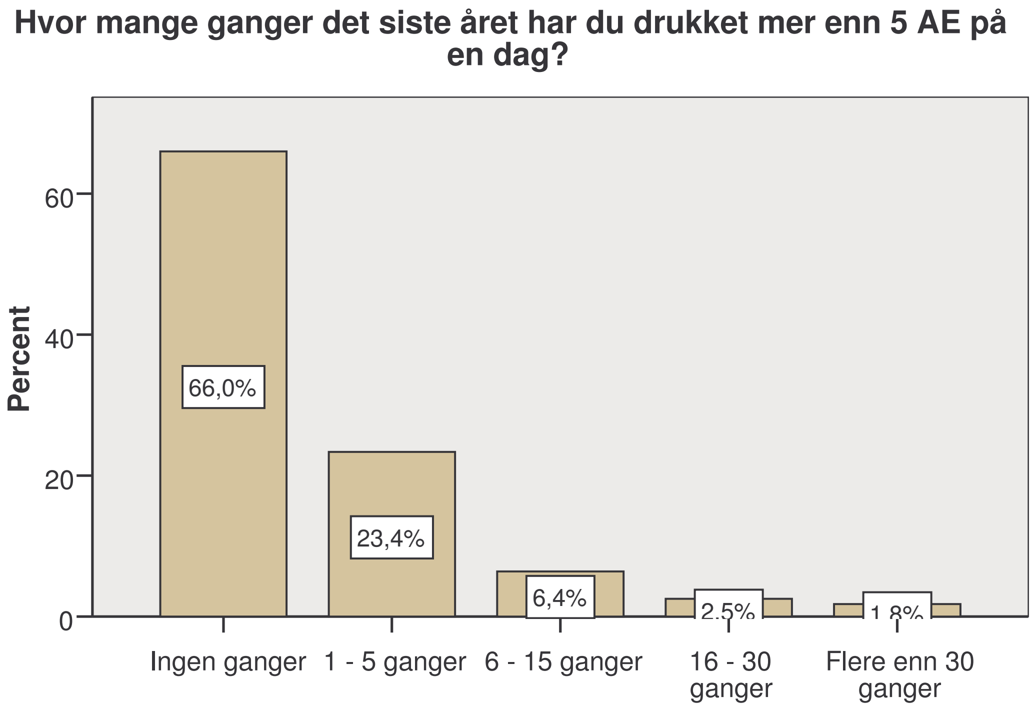

Eigne rusvanar i samband med "alkoholfrie soner"

Hvor ofte drikker du ...

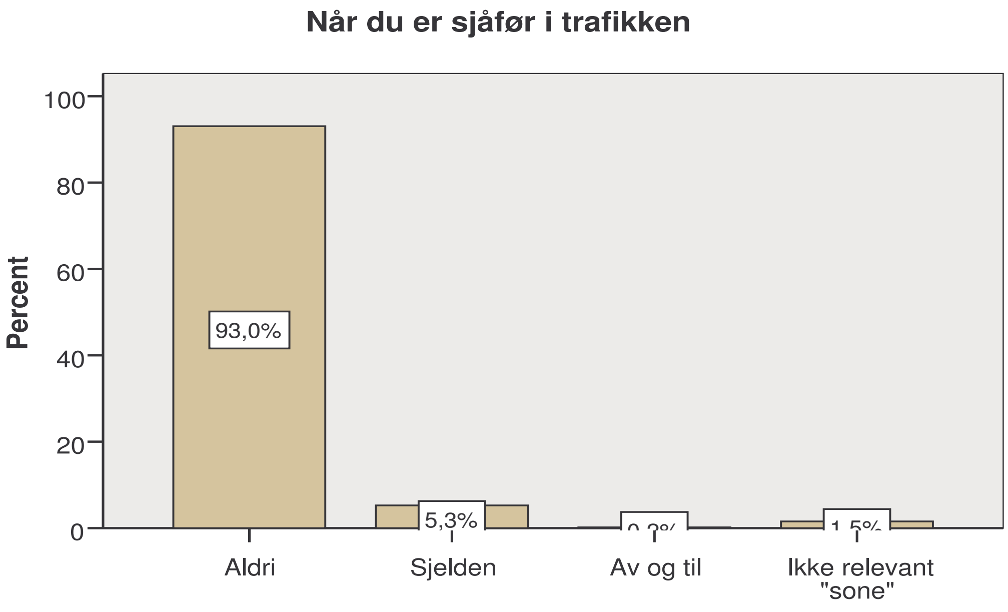

Når du er båtfører

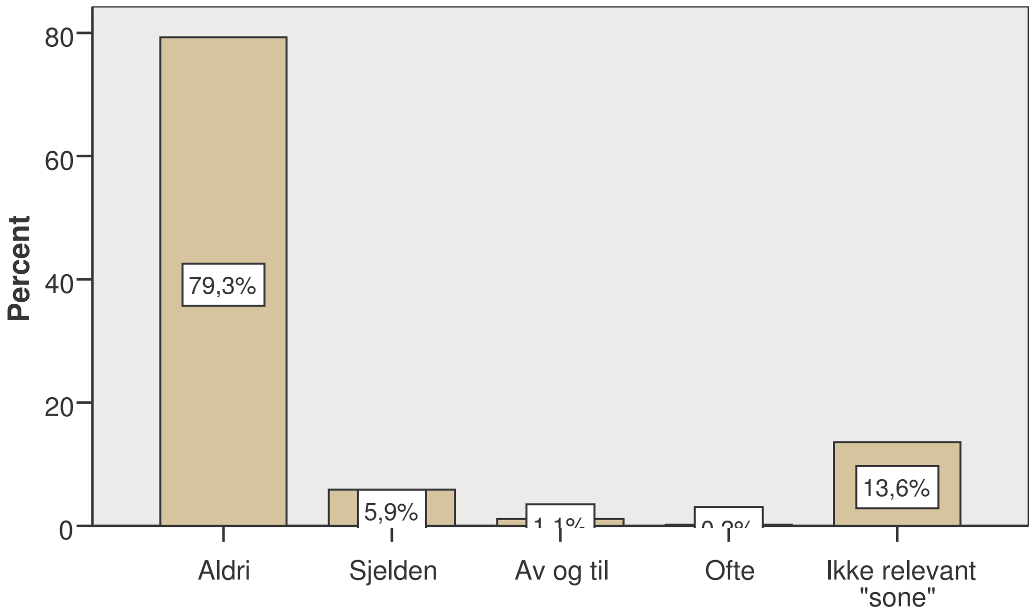

Når du er passasjer i en mindre båt

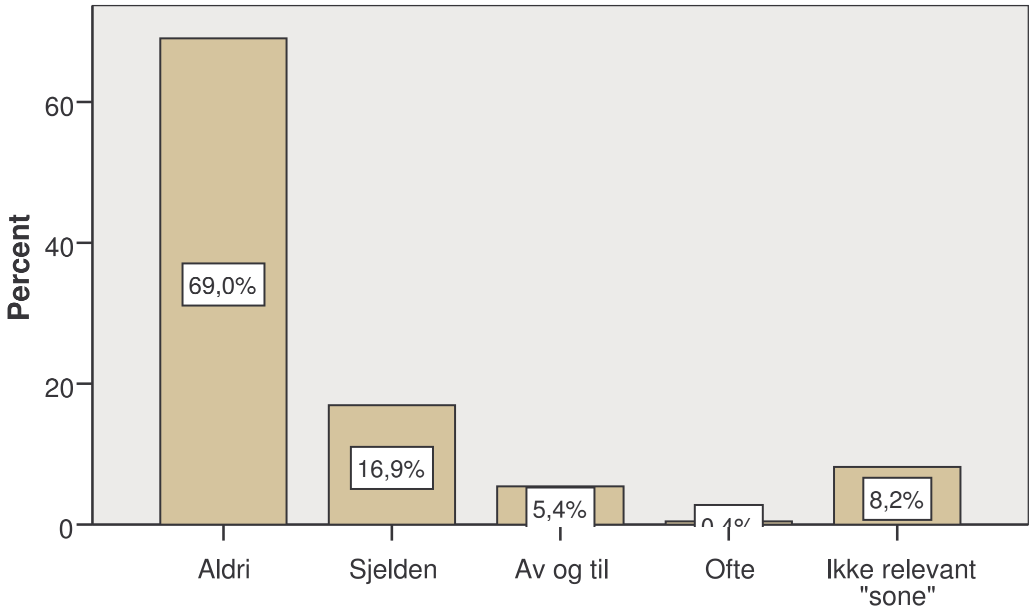

Når du bader

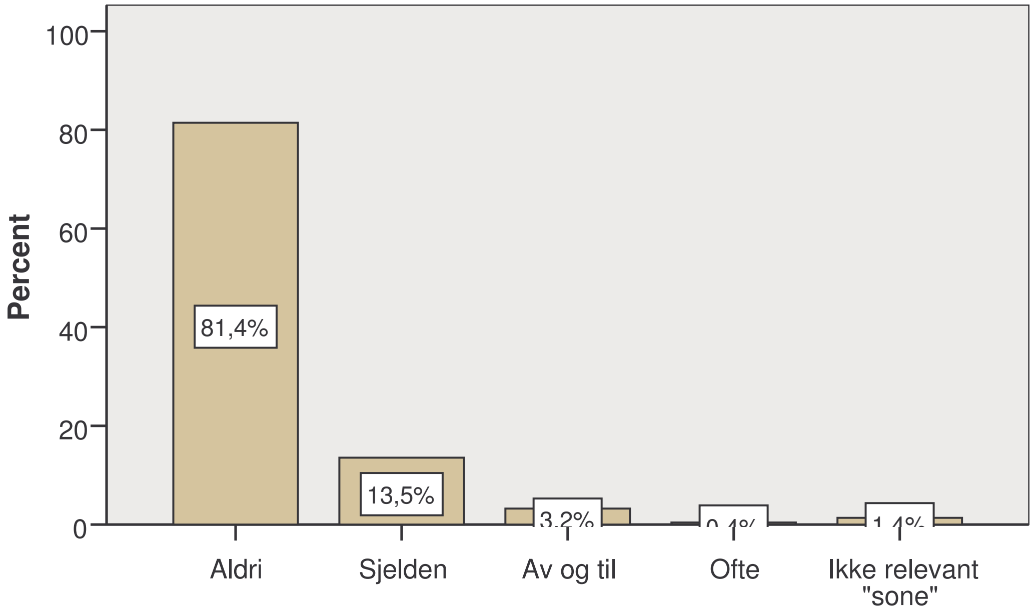

Når du deltar i idrettsaktiviteter

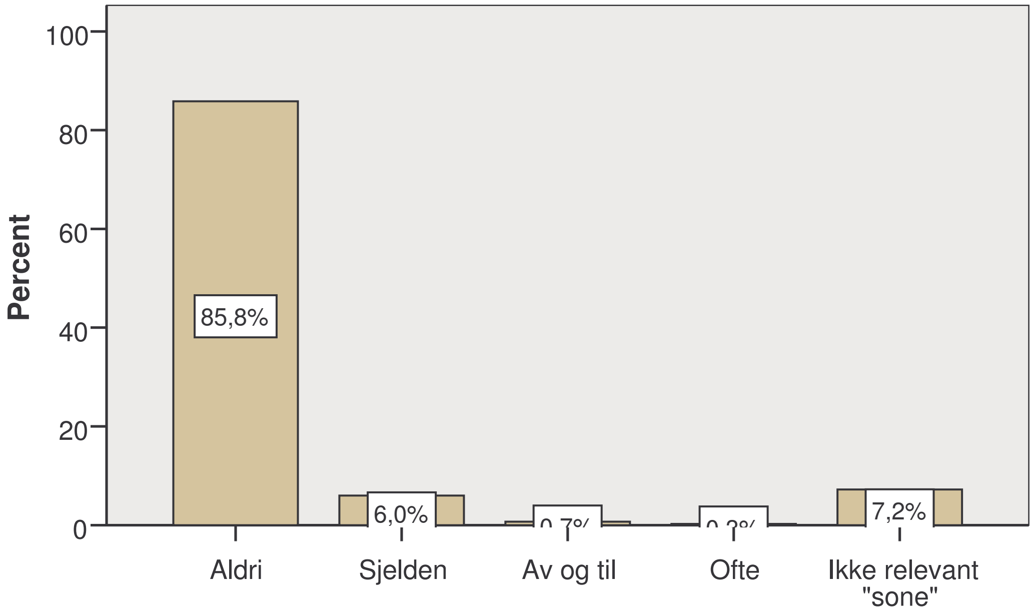

Når du deltar i friluftsaktiviteter

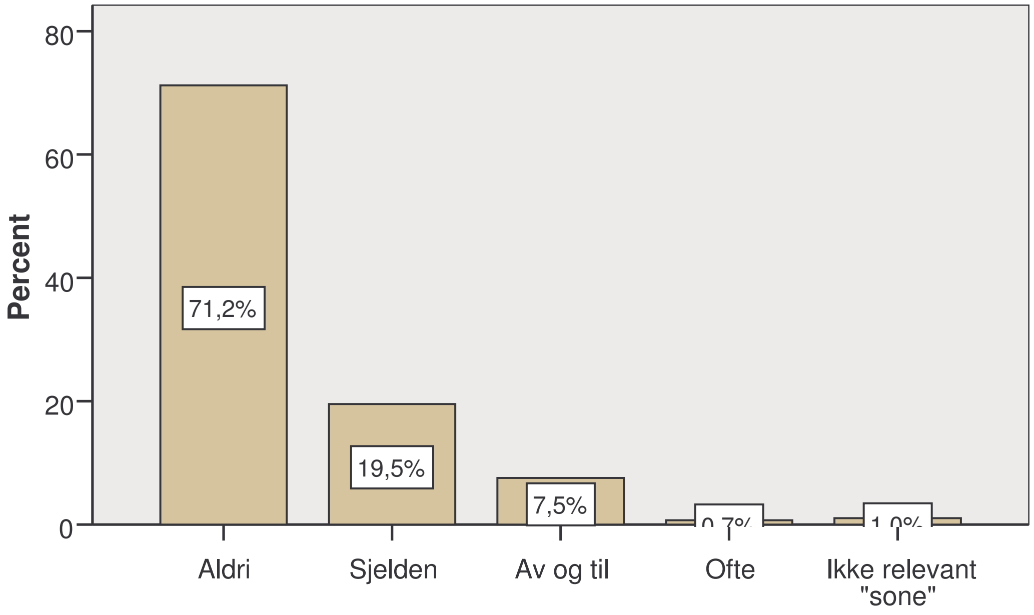

Under utførelse av lønnet arbeid

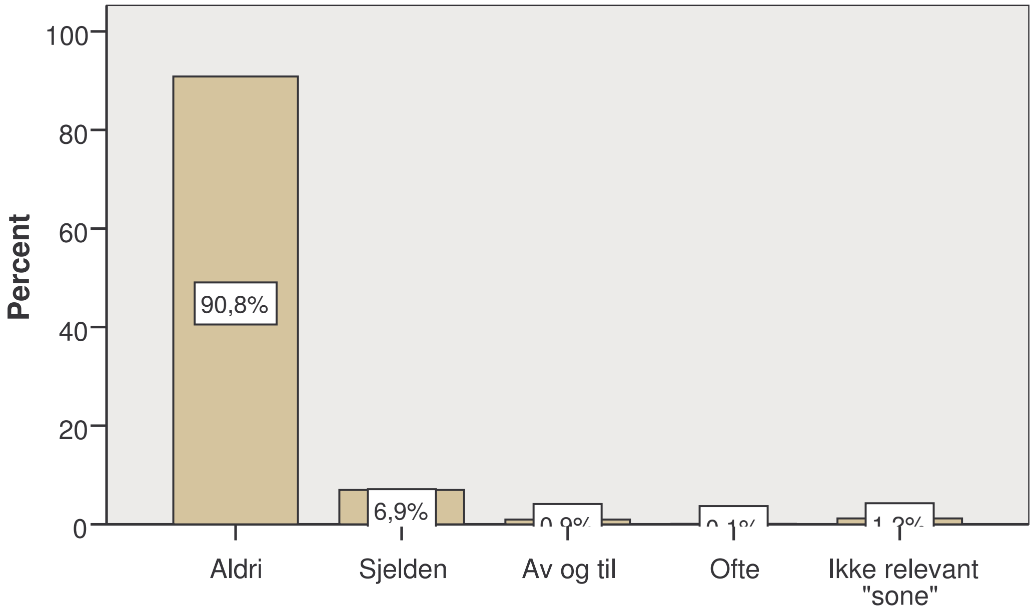

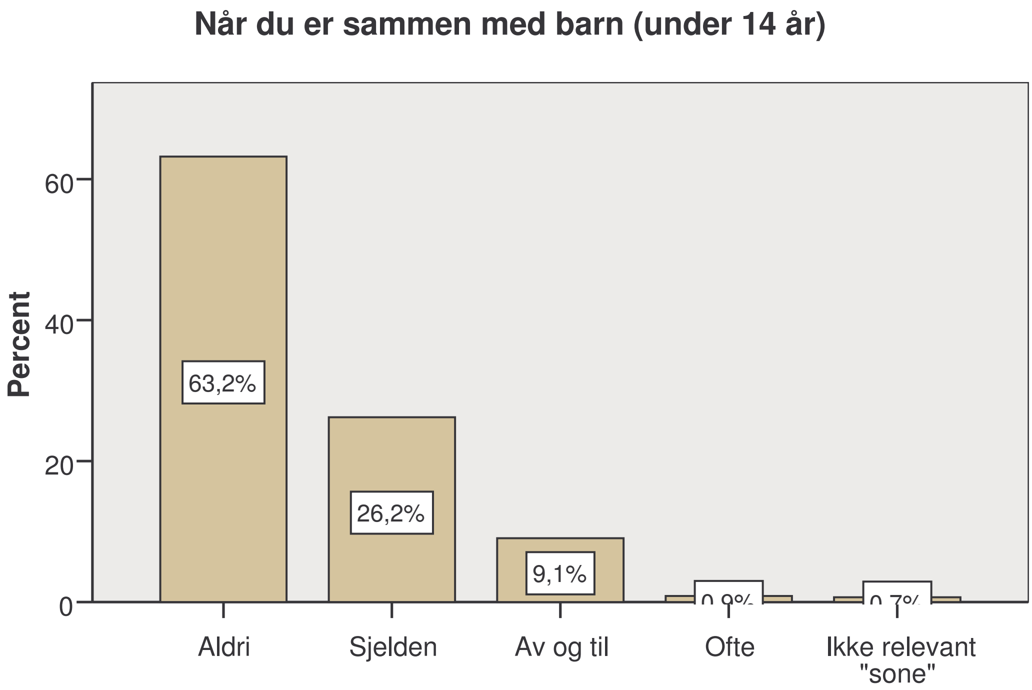
Når du er sammen med barn (under 14 år)
Percent
0
20
40
60
63,2%
26,2%
9,1%
0,9%
0,7%
Aldri
Sjelden
Av og til
Ofte
Ikke relevant "sone"

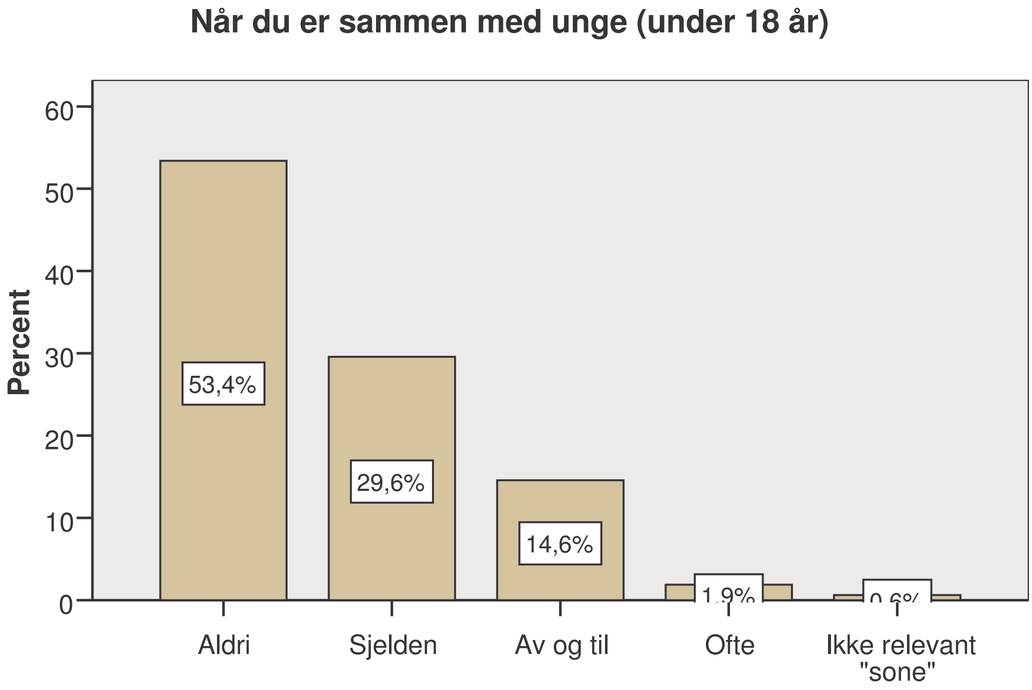
Når du er sammen med unge (under 18 år)
Percent
0
10
20
30
40
50
60
53,4%
29,6%
14,6%
1,9%
0,6%
Aldri
Sjelden
Av og til
Ofte
Ikke relevant "sone"

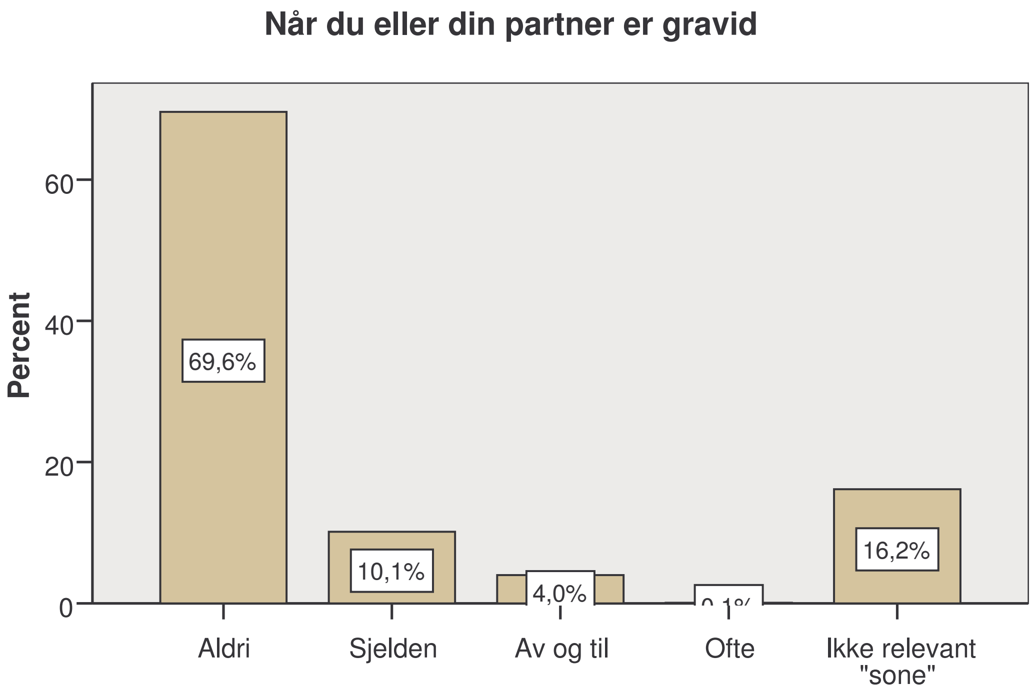
Når du eller din partner er gravid
Percent
60
40
20
0
69,6%
10,1%
4,0%
16,2%
Aldri
Sjelden
Av og til
Ofte
Ikke relevant "sone"

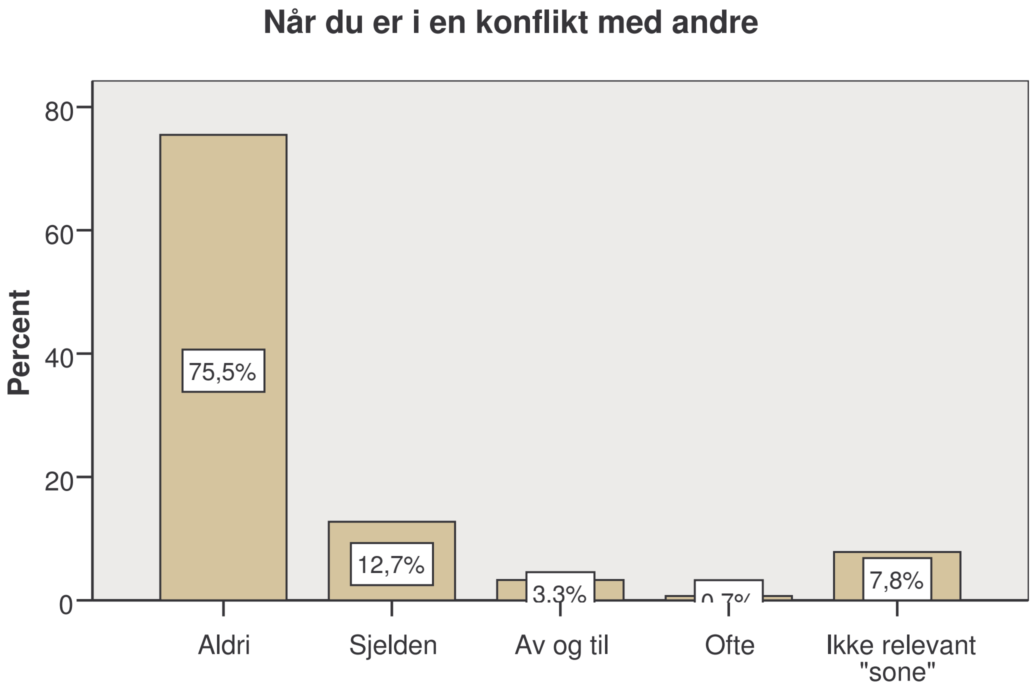
Når du er i en konflikt med andre
Percent
80
60
40
20
0
75,5%
12,7%
3,3%
7,8%
Aldri
Sjelden
Av og til
Ofte
Ikke relevant "sone"

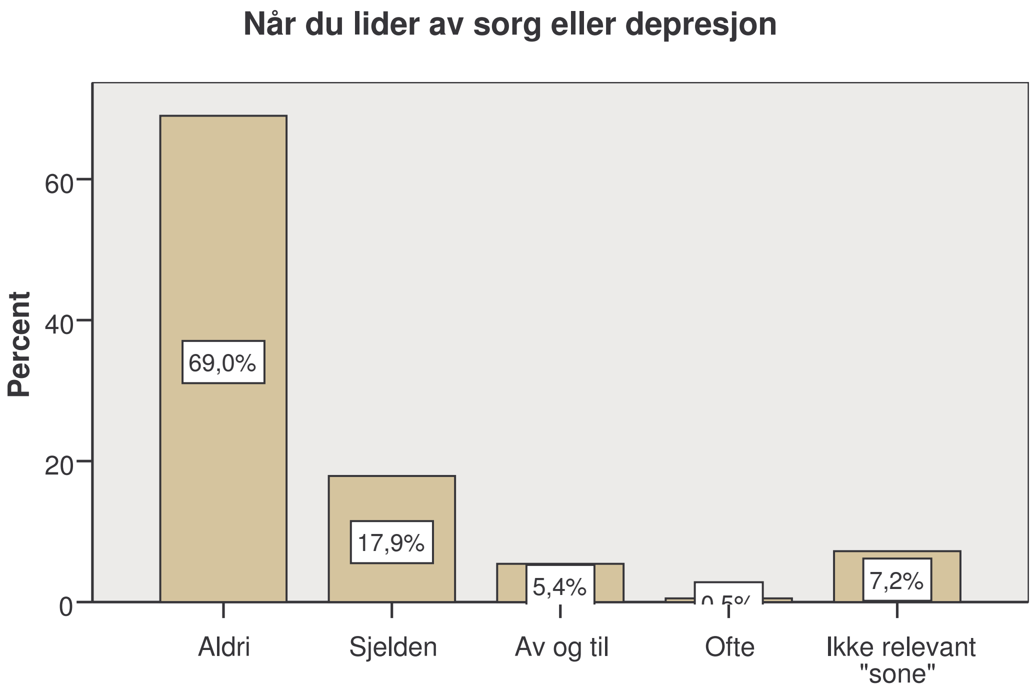

Organisasjonen sine retningslinjer for bruk av alkohol

Tabell 3.3.3 Har organisasjonen du er medlem av/ansatt i, retningslinjer i forhold til bruk av alkohol?

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Nei, verken formelt eller uformelt	141	11,6	11,9	11,9
Ja, en uformell (ikke skriftlig) politikk som bare de mest sentrale medlemmer/ansatte kjenner	32	2,6	2,7	14,6
Ja, en uformell politikk som mange / de fleste i organisasjonen kjenner	197	16,2	16,6	31,1
Ja, en formelt uttrykt (skriftlig) politikk, men som bare de mest sentrale medlemmer/ansatte kjenner	62	5,1	5,2	36,3
Ja, en formelt uttrykt politikk som mange/de fleste i organisasjonen kjenner	528	43,5	44,4	80,7
Vet ikke	229	18,8	19,3	100,0
Total	1189	97,9	100,0	
Missing: System	26	2,1		
Total	1215	100,0		

Tabell 3.3.4 Dersom organisasjonen har en formelt uttrykt politikk; når ble denne politikken vedtatt eller sist revidert?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	For mindre enn 2 år siden	203	16,7	21,9	21,9
	For mindre enn 5 år siden	38	3,1	4,1	26,1
	For mindre enn 10 år siden	14	1,2	1,5	27,6
	For mer enn 10 år siden	167	13,7	18,1	45,6
	Vet ikke	503	41,4	54,4	100,0
	Total	925	76,1	100,0	
Missing	System	290	23,9		
Total		1215	100,0		

Tabell 3.3.5 Har organisasjonen konkrete planer om å vedta en ny eller revidert alkoholpolitikk i løpet av det neste året?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Nei	340	28,0	29,7	29,7
	Ja	79	6,5	6,9	36,6
	Vet ikke	726	59,8	63,4	100,0
	Total	1145	94,2	100,0	
Missing	System	70	5,8		
Total		1215	100,0		

På spørsmål 14 i spørjeskjema (Tabell 3.3.6) var det mogeleg å krysse av for fleire alternativ, slik at tabellen summerar seg opp til meir enn 100 prosent. Tabellen må difor tolkast som at respondentane har vald for eksempel alternativet "Generelle holdninger…" som eit av sine fleire mogeleg svaralternativ.

Tabell 3.3.6 Hva utrykker organisasjonens formelle alkoholpolitikk?

	%
Generelle holdninger til organisasjonens syn på alkohol	43,1
Generelle bestemmelser om bruk av alkohol i organisasjonssammenheng	63,9
Generell henvisning til eller bruk av betegnelsen "alkoholfrie soner"	11,2
Spesifikke bestemmelser om bruk av alkohol i organisasjonssammenheng lokalt (om når, hvor mm)	22,6
Spesifikke bestemmelser om bruk av alkohol i organisasjonssammenheng sentralt (om når, hvor mm)	21,5
Spesifikke bestemmelser lokalt som henviser til "alkoholfrie soner"	6,3
Spesifikke bestemmelser sentralt som henviser til "alkoholfrie soner"	8,2
Vet ikkje	7,0
Total	183,8

Tabell 3.3.7 Har du vært med i uformelle diskusjoner/samtaler i organisasjonsammenheng om holdninger til/bruk av alkohol i organisasjonssammenheng?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Nei, aldri		534	44,0	45,4	45,4
Ja, noen ganger		575	47,3	48,9	94,2
Ja, ofte		68	5,6	5,8	100,0
Total		1177	96,9	100,0	
Missing	System	38	3,1		
Total		1215	100,0		

Tabell 3.3.8 Hvis ja, brukes betegnelsen eller eller henvises det til "alkoholfrie soner" i disse diskusjonene/samtalene?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Nei, aldri	384	31,6	60,9	60,9
	Ja, noen ganger	213	17,5	33,8	94,6
	Ja, ofte	34	2,8	5,4	100,0
	Total	631	51,9	100,0	
Missing	System	584	48,1		
Total		1215	100,0		

Tabell 3.3.9 Bruker du alkohol i organisasjonssammenheng?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Aldri	993	81,7	83,7	83,7
	Noen ganger	186	15,3	15,7	99,4
	Ofte	4	,3	,3	99,7
	Svært ofte	3	,2	,3	100,0
	Total	1186	97,6	100,0	
Missing	System	29	2,4		
Total		1215	100,0		

Tabell 3.3.10 Bruker andre medlemmer alkohol i organisasjonssammenheng?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Ingen	576	47,4	49,1	49,1
	Noen få	288	23,7	24,5	73,6
	Mange	61	5,0	5,2	78,8
	De fleste	21	1,7	1,8	80,6
	Vet ikke	228	18,8	19,4	100,0
	Total	1174	96,6	100,0	
Missing	System	41	3,4		
Total		1215	100,0		

Resten av tabellane i dette avsnittet gjeld berre dei som er tilsett i sin organisasjon (N = 334).

Hvor ofte bruker du alkohol i organisasjonssammenheng?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Aldri	219	69,3	73,5	73,5
	Noen få ganger i året	76	24,1	25,5	99,0
	Stort sett hver måned	2	,6	,7	99,7
	Stort sett hver uke	1	,3	,3	100,0
	Total	298	94,3	100,0	
Missing	System	18	5,7		
Total		316	100,0		

Antall ganger sammen med andre ansatte/tillitsvalgte på fritiden?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Ingen ganger	49	62,0	67,1	67,1

	1-2 ganger	20	25,3	27,4	94,5
	3 ganger eller fler	4	5,1	5,5	100,0
	Total	73	92,4	100,0	
Missing	System	6	7,6		
Total		79	100,0		

Antall ganger under sosiale arrangement i organisasjonen

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Ingen ganger	50	63,3	68,5	68,5
	1-2 ganger	20	25,3	27,4	95,9
	3 ganger eller fler	3	3,8	4,1	100,0
	Total	73	92,4	100,0	
Missing	System	6	7,6		
Total		79	100,0		

Antall ganger i forbindelse med arbeidsreiser, kurs, konferanser ol.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Ingen ganger	37	46,8	50,7	50,7
	1-2 ganger	29	36,7	39,7	90,4
	3 ganger eller fler	7	8,9	9,6	100,0
	Total	73	92,4	100,0	
Missing	System	6	7,6		
Total		79	100,0		

Antall ganger i forbindelse med eksterne møter/representasjon

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Ingen ganger	58	73,4	85,3	85,3
	1-2 ganger	9	11,4	13,2	98,5
	3 ganger eller fler	1	1,3	1,5	100,0
	Total	68	86,1	100,0	
Missing	System	11	13,9		
Total		79	100,0		

Antall ganger under utførelse av eget arbeid

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Ingen ganger	66	83,5	97,1	97,1
	1-2 ganger	2	2,5	2,9	100,0
	Total	68	86,1	100,0	
Missing	System	11	13,9		
Total		79	100,0		

Antall andre ganger i organisasjonssammenheng

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Ingen ganger	66	83,5	97,1	97,1
	1-2 ganger	2	2,5	2,9	100,0
	Total	68	86,1	100,0	
Missing	System	11	13,9		
Total		79	100,0		

Hvor mange AE har du drukket i gjennomsnitt hver av disse gangene?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Ingen	17	21,5	25,0	25,0
	1-2 AE	48	60,8	70,6	95,6
	3-4 AE	3	3,8	4,4	100,0
	Total	68	86,1	100,0	
Missing	System	11	13,9		
Total		79	100,0		

Hvor mange av disse gangene har du drukket mer enn 5 AE?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1-2 ganger	66	83,5	83,5	83,5
	3 ganger eller fler	13	16,5	16,5	100,0
	Total	79	100,0	100,0	

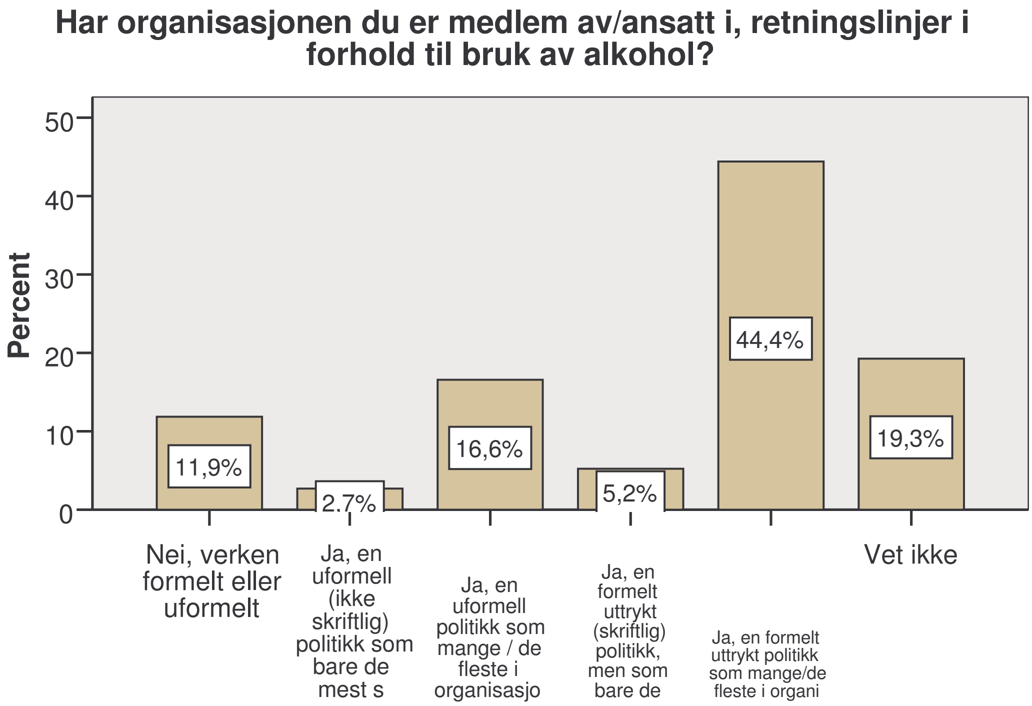

Dersom organisasjonen har en formelt uttrykt politikk; når ble denne politikken vedtatt eller sist revidert?

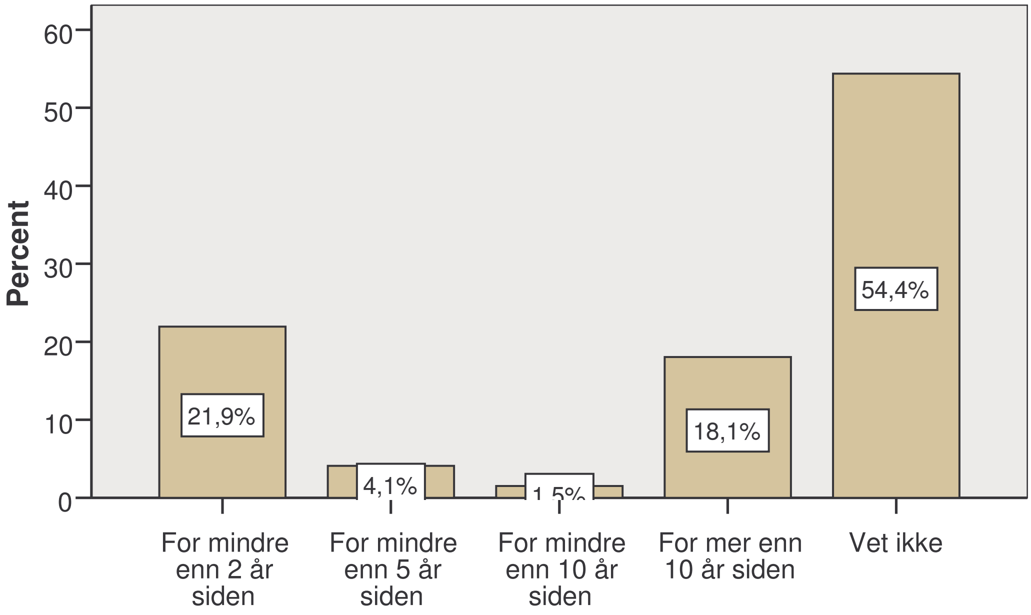

Har organisasjonen konkrete planer om å vedta en ny eller revidert alkoholpolitikk i løpet av det neste året?

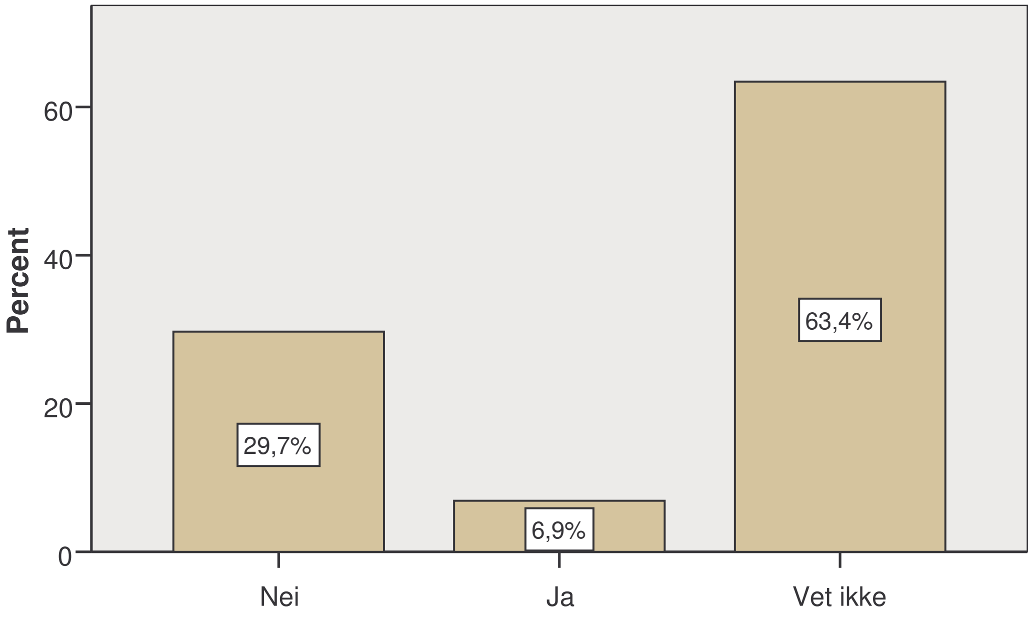

Har du vært med i uformelle diskusjoner/samtaler i organisasjonsammenheng om holdninger til/bruk av alkohol i organisasjonssammenheng?

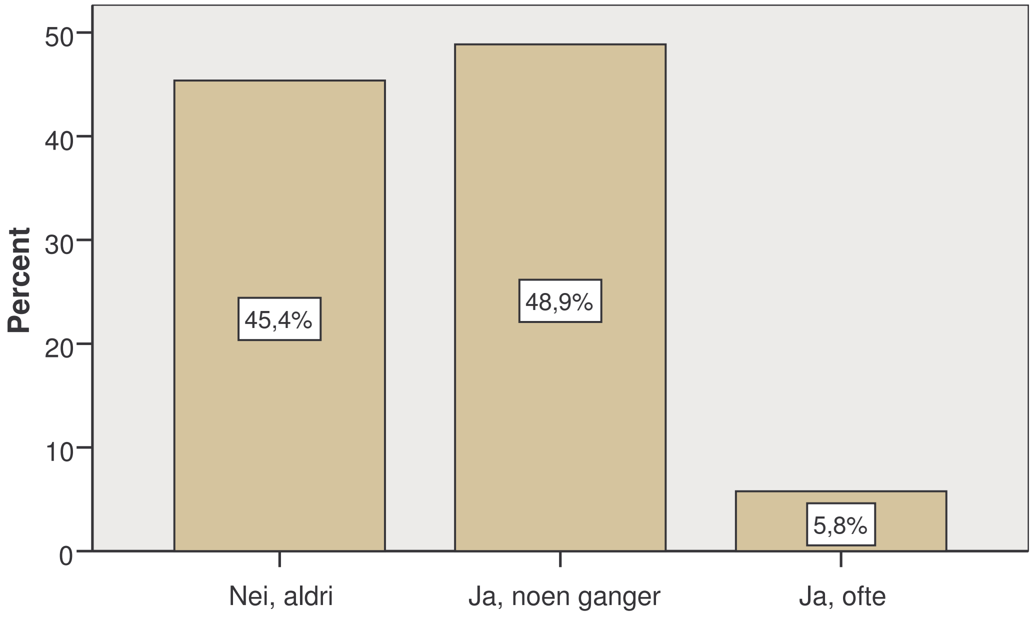

Hvis ja, brukes betegnelsen eller eller henvises det til "alkoholfrie soner" i disse diskusjonene/samtalene?

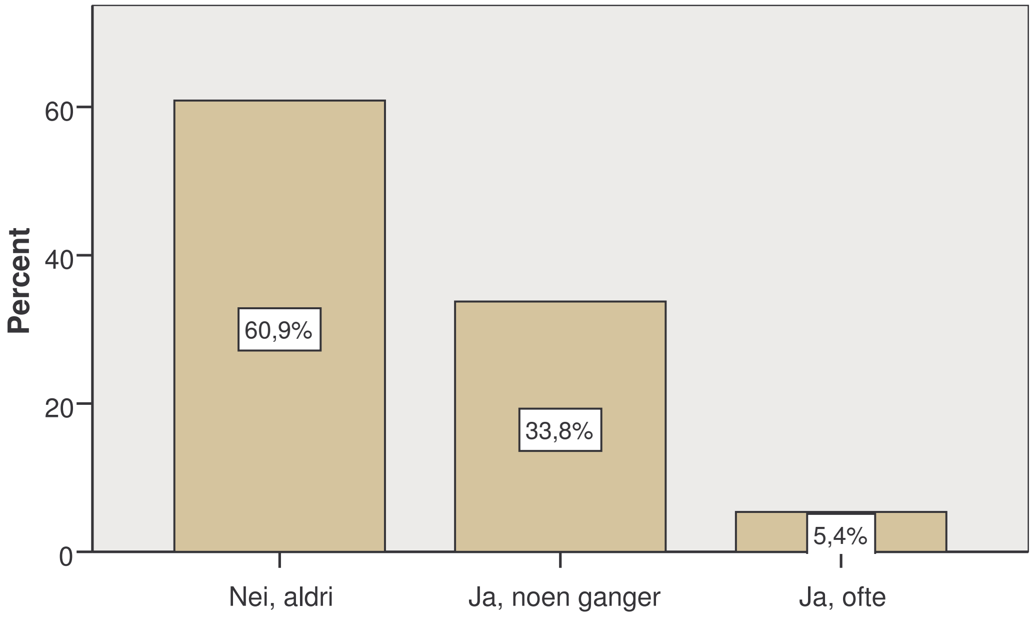

Bruker du alkohol i organisasjonssammenheng?

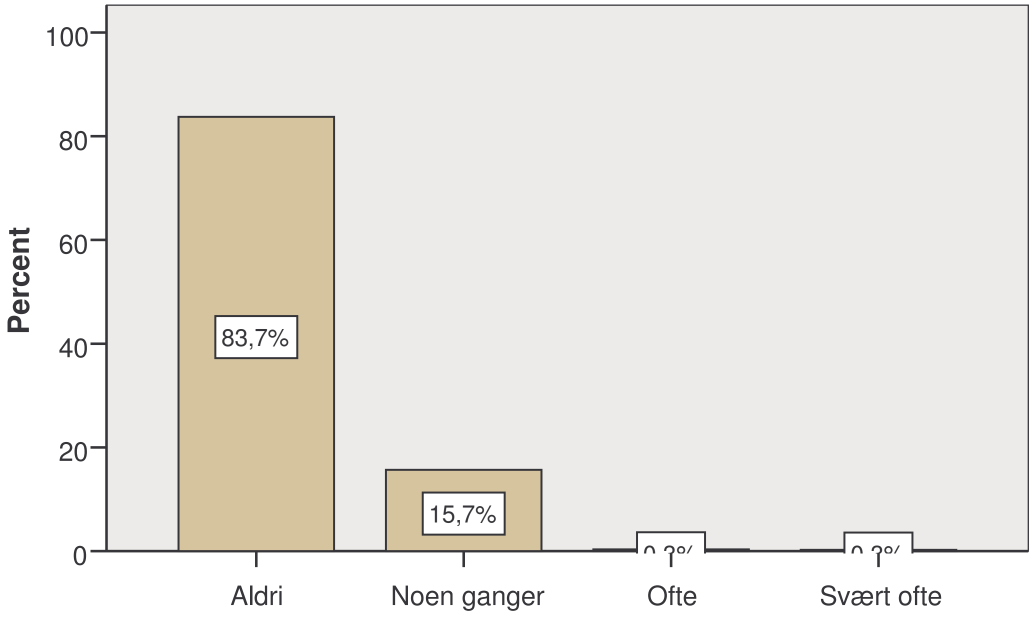

Bruker andre medlemmer alkohol i organisasjonssammenheng?

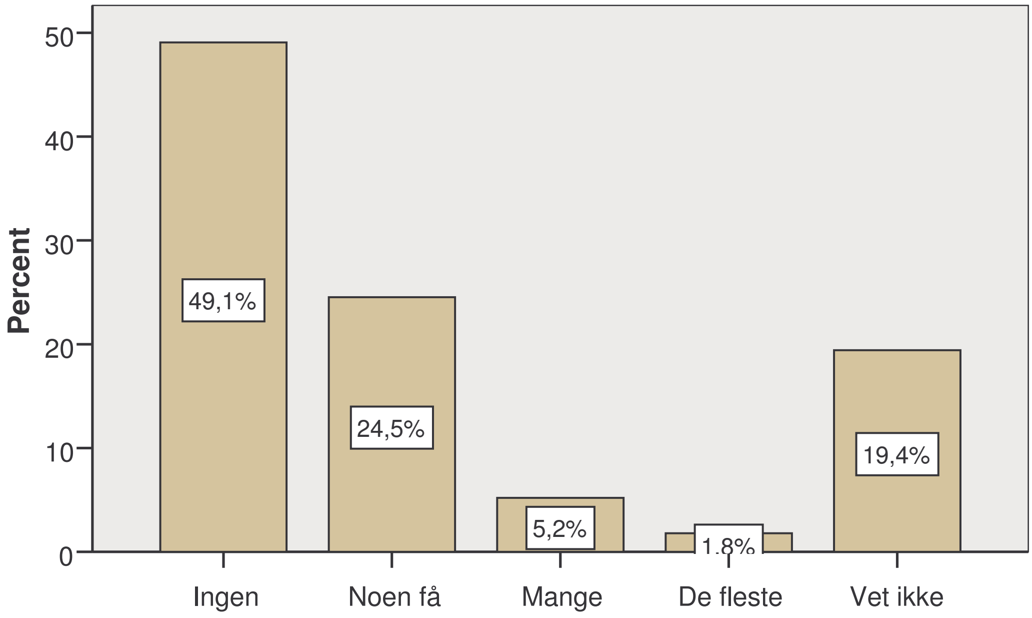

Hvor ofte bruker du alkohol i organisasjonssammenheng?

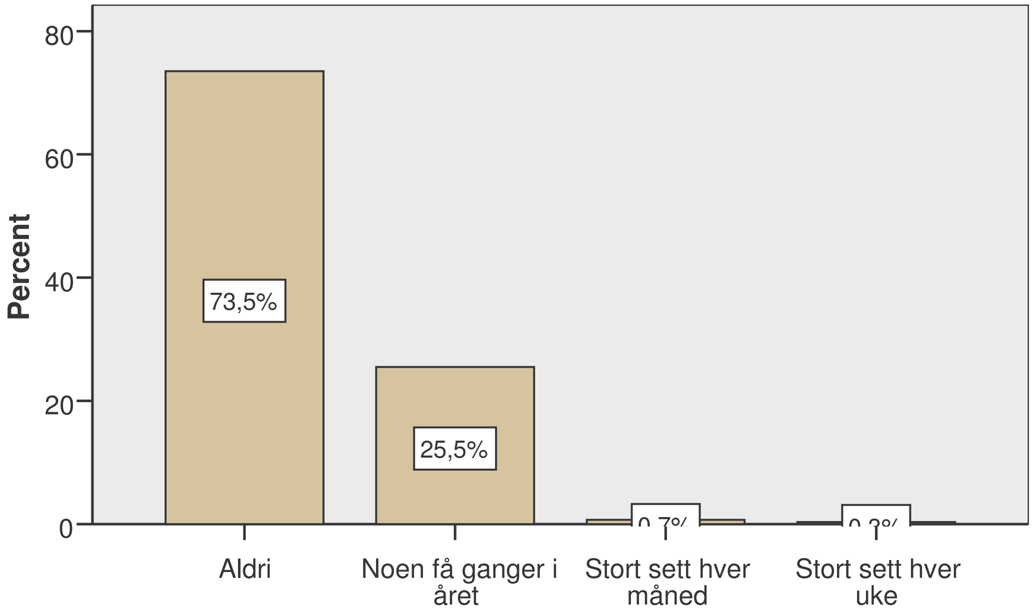

Antall ganger sammen med andre ansatte/tillitsvalgte på fritiden?

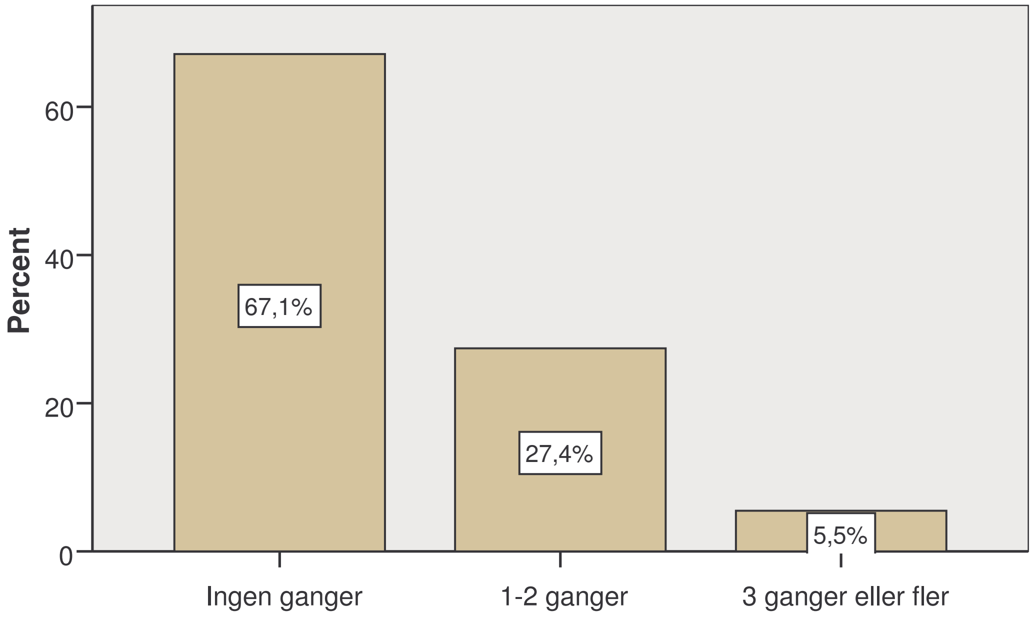

Antall ganger under sosiale arrangement i organisasjonen

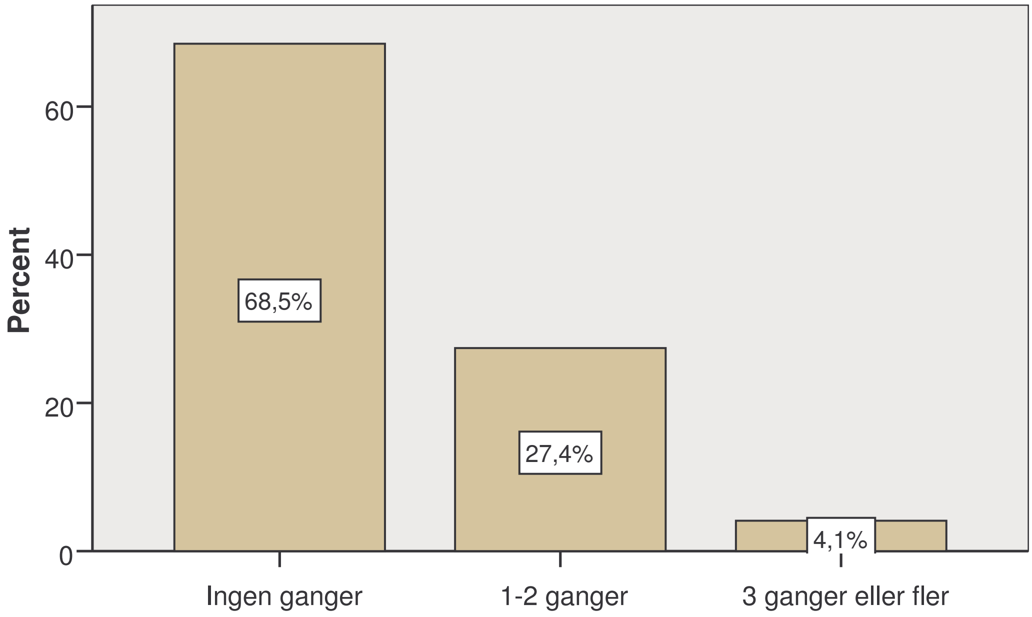

Antall ganger i forbindelse med arbeidsreiser, kurs, konferanser ol.

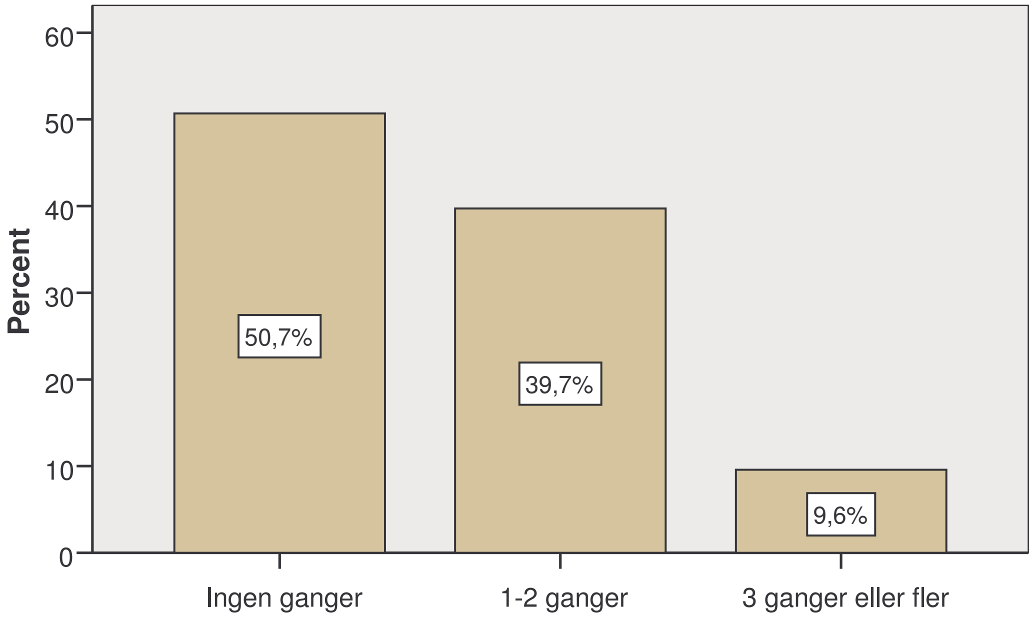

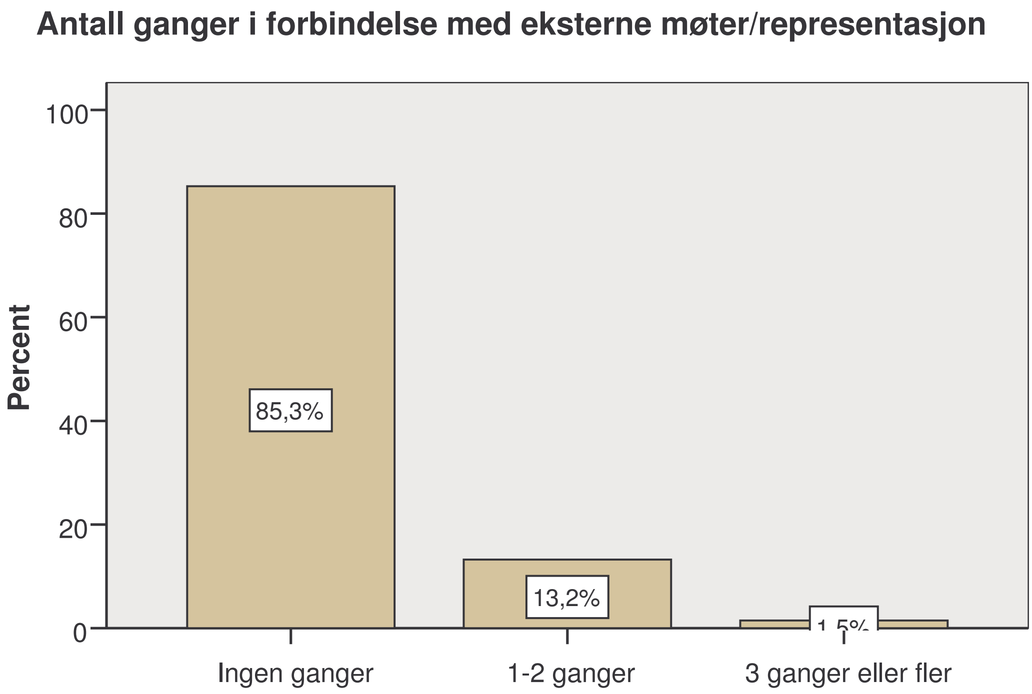
Antall ganger i forbindelse med eksterne møter/representasjon
Percent
100
80
60
40
20
0
85,3%
13,2%
1,5%
Ingen ganger
1-2 ganger
3 ganger eller fler

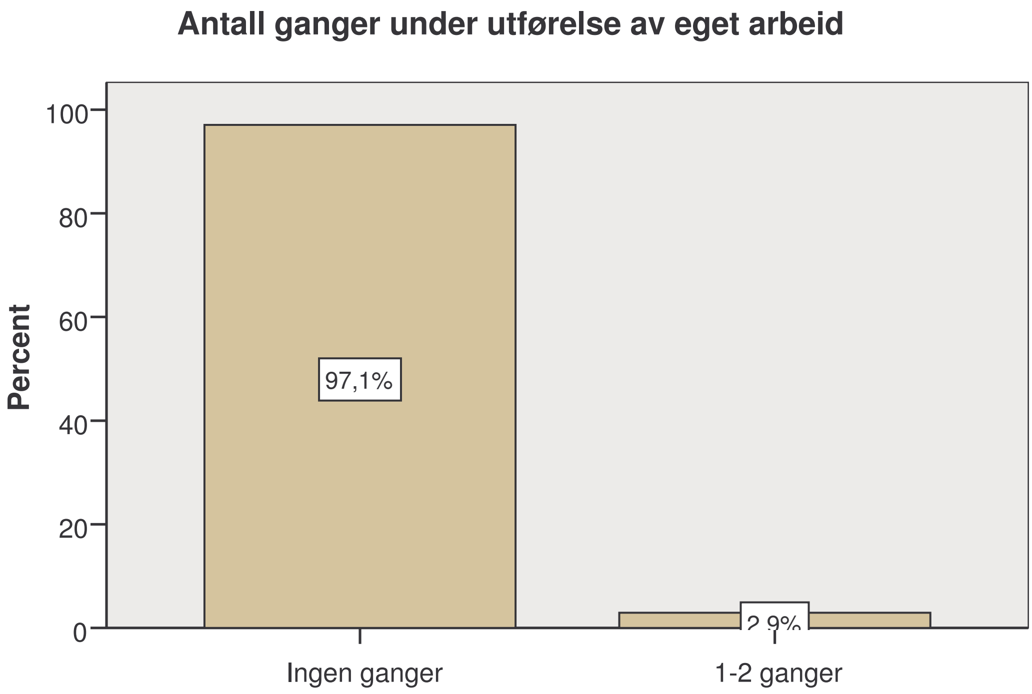
Antall ganger under utførelse av eget arbeid
Percent
100
80
60
40
20
0
97,1%
2,9%
Ingen ganger
1-2 ganger

Antall andre ganger i organisasjonssammenheng

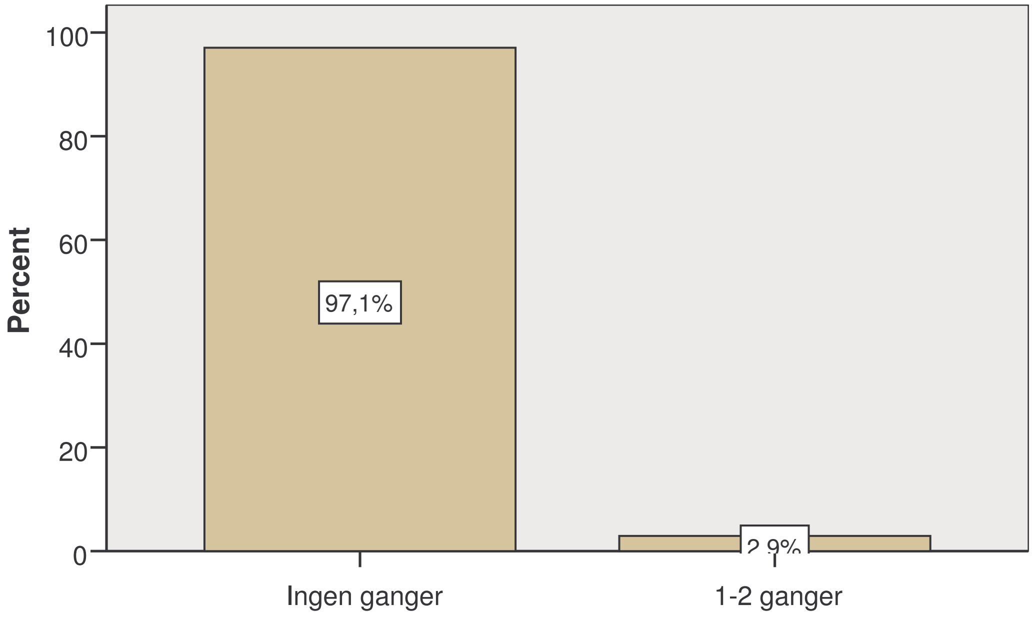

Hvor mange AE har du drukket i gjennomsnitt hver av disse gangene?

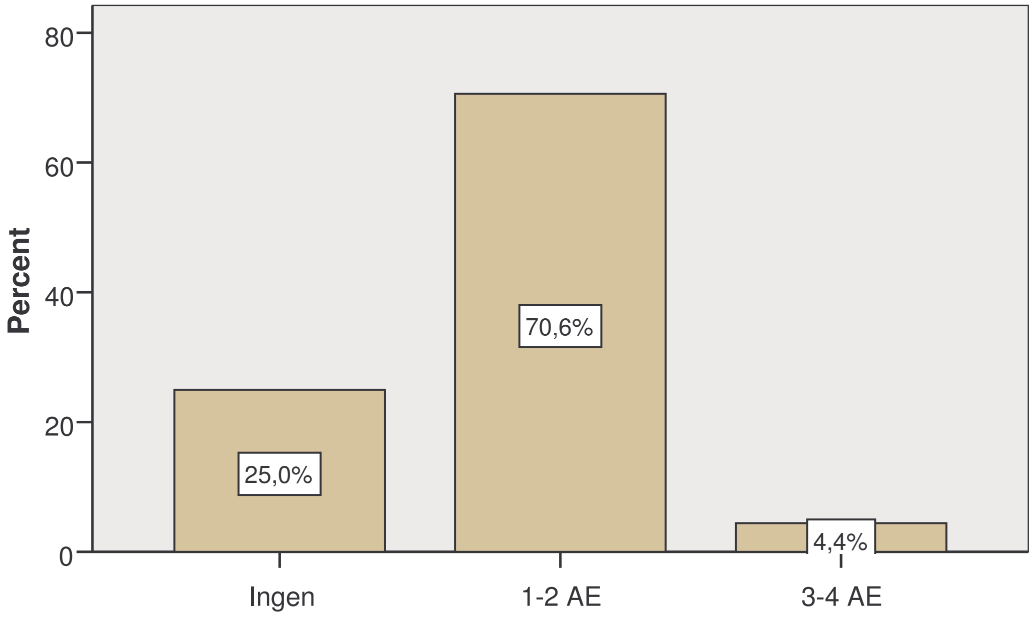

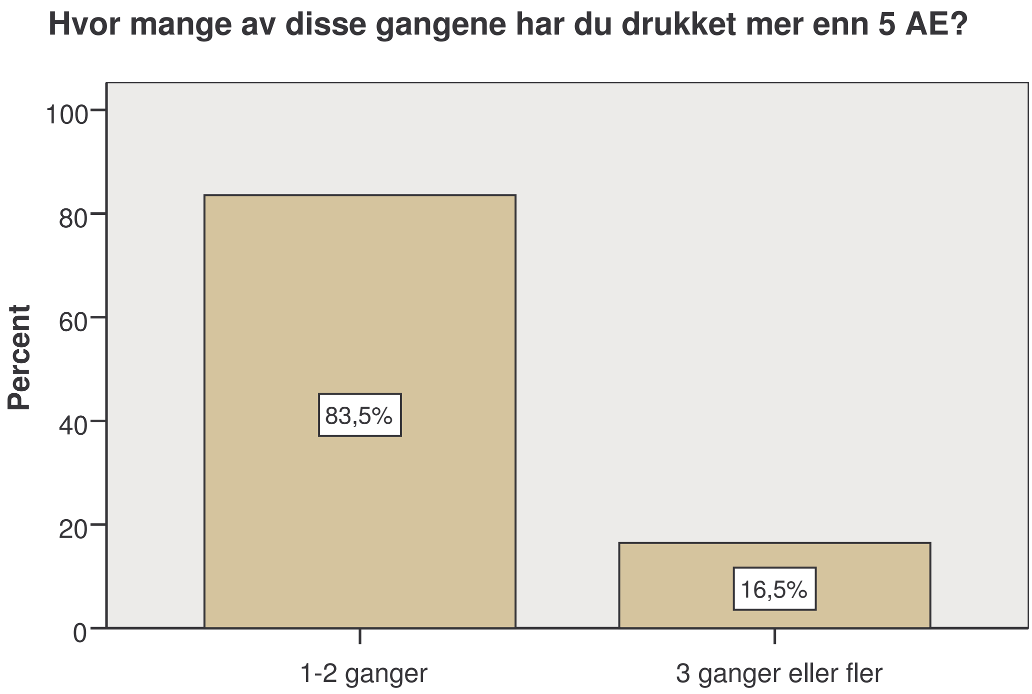
Hvor mange av disse gangene har du drukket mer enn 5 AE?
Percent
100
80
60
40
20
0
83,5%
16,5%
1-2 ganger
3 ganger eller fler

Vedlegg 2: Spørjeskjema

ALKOKUTT:

RUSVANE-KARTLEGGING I MEDLEMSORGANISASJONER

Kjønn:

kvinne

mann

Alder:

19 år eller yngre

20-29 år

30-39 år

40-49år

50-59 år

60 år eller eldre

Hva er din posisjon i organisasjonen:

Jeg er ansatt i sentralt organisasjonsledd

Jeg er ansatt i lokalt/regional organisasjonsledd

Jeg har ubetalt tillitsverv i sentralt organisasjonsledd

Jeg har ubetalt tillitsverv i lokalt/regionalt organisasjonsledd

Jeg er medlem uten tillitsverv

Hvor ofte har du drukket alkohol det siste året:

Aldri

Noen få ganger

Stort sett hver måned

Stort sett hver uke

Dersom du drikker alkohol, hvor mye drikker du vanligvis på en gang:

Antall Alkoholenheter (AE):

1 AE = 1 flaske / 0,4 l pils, 1 glass vin (6 AE i en flaske), 4 cl. brennevin (20 AE i en flaske)

Dersom du drikker alkohol, hvor mange ganger det siste året har du drukket mer enn 5 AE på en dag:

Aldri

1 – 5 ganger

6 – 10 ganger

10 – 20 ganger

Flere enn 20 ganger

Kjenner du til betegnelsen ”alkoholfrie soner”:

Nei

Ja, men kan ikke gi det en god forklaring

Ja, og kan gi det en god forklaring

Hvis ja, hvor har du din kunnskap om betegnelsen fra:

Fra slekt/venner

Fra andre i den organisasjonen der jeg arbeider / er medlem

Fra informasjonsmateriell eller andre kilder i ”Alkokutt”

Fra informasjonskampanjer i media eller på buss, t-bane, trikk, tog

Fra annen omtale i media

Alkokutt har definert følgende "soner" der de mener en ikke bør drikke alkohol. Hvor ofte drikker du i forbindelse med disse "sonene":

	Uaktuelt	Aldri	Noen ganger	Ofte
Når du er sjåfør i trafikken				
Når du er båtfører				
Når du er passasjer i en mindre båt				
Når du bader				
Når du deltar i idrettsaktiviteter				
Når du deltar i friluftsaktiviteter				
Under utførelse av arbeid				
Når du er sammen med barn (under 14 år)				
Når du er sammen med unge (under 18 år)				
Når du eller din partner er gravid				
Når du er i en konflikt med andre				
Når du lider av sorg eller depresjon				

Har organisasjonen du er medlem/ansatt i, en "politikk" i forhold til bruk av alkohol:

Nei, verken formelt eller uformelt

En uformell (ikke skriftlig) politikk som bare de mest sentrale medlemmer / ansatte kjenner

En uformell politikk som mange / de fleste i organisasjonen kjenner

En formelt uttrykt (skriftlig) politikk som bare de mest sentrale medlemmer / ansatte kjenner

En formelt uttrykt politikk som mange / de fleste i organisasjonen kjenner

Dersom organisasjonen har en formelt uttrykt politikk;

Når ble denne politikken vedtatt eller sist revidert:

For mindre enn 2 år siden

For mindre enn 5 år siden

For mindre enn 10 år siden

For mer enn 10 år siden

Har organisasjonen konkrete planer om å vedta en ny eller revidert alkoholpolitikk i løpet av det neste året:

Nei

Ja

Hva uttrykker denne formelle politikken (du kan sette flere kryss):

Generelle holdninger til organisasjonens syn på alkohol

Generelle bestemmelser om bruk av alkohol i organisasjonssammenheng

Generell henvisning til eller bruk av betegnelsen ”alkoholfrie soner”

Spesifikke bestemmelser om bruk av alkohol i organisasjonssammenheng (om når, hvor mm)

Spesifikke bestemmelser som henviser til ”alkoholfrie soner”

Har du vært med i uformelle diskusjoner/samtaler i organisasjonen om holdninger til/bruk av alkohol i organisasjonssammenheng:

Nei, aldri

Ja, noen ganger

Ja, ofte

Hvis ja, brukes betegnelsen eller henvises det til ”alkofrie soner” i disse diskusjonene/samtalene:

Nei

Ja, noen ganger

Ja, ofte

Bruker du alkohol i organisasjonssammenheng i din organisasjon:

Nei, aldri

Ja, noen ganger i uformelle sammenkomster / fester

Ja, ofte i uformelle sammenkomster / fester

Ja, både i uformelle sammenkomster og i formelle sammenhenger

Bruker andre ansatte / medlemmer alkohol i organisasjonssammenheng:

Nei, aldri

Ja, noen få

Ja, mange

Ja, de fleste

De siste spørsmålene gjelder bare ansatte i organisasjonen.

Hvor ofte bruker du alkohol i organisasjonssammenheng:

Aldri

Noen få ganger i året

Stort sett hver måned

Stort sett hver uke

Dersom du bruker alkohol i organisasjonssammenheng, hvor ofte har du brukt alkohol i organisasjonssammenheng den siste måneden:

Antall ganger sammen med andre ansatte / tillitsvalgte på fritiden

Antall ganger under sosiale arrangement i organisasjonen

Antall ganger i forbindelse med arbeidsreiser, kurs, konferanser ol.

Antall ganger i forbindelse med eksterne møter / representasjon

Antall ganger under utførelse av eget arbeid

Antall andre ganger i organisasjonssammenheng

Hvor mange AE har du drukket i gjennomsnitt hver av disse gangene:

Antall AE

Hvor mange av disse gangene har du drukket mer enn 5 AE:

Antall ganger

Takk for hjelpen!

Vedlegg 3 Power point presentasjon av rapporten

Alkoholvaner og alkoholpolitikk i Alkokutts medlemsorganisasjoner

Sverre Nesvåg
forskningsleder

Utvalg

- Noregs Ungdsomslag
- KFUK/KFUM
- Den Norske Kirke

- Til sammen 1215 respondenter

Bakgrunnsinfo

- Lik fordeling – kjønn
- Flere under 30 i NU og KFUK/M
- Flere over 50 i DNK
- Geografisk rimelig fordelt i NU og KFUK/M
- Få fra nord, vest og sør, og mange fra midt i DNK
- Overvekt av frivillige lokale ledere og medlemmer i NU
- Overvekt av sentrale og lokale ansatte og ledere i KFUK/M og DNK

Eget alkoholforbruk – siste 14 dager. Prosent

Antall AE	Privat arbeidsliv	NU	KFUK/M	DNK
Ingen	30	29	49	34
1-2	16	23	25	29
3-4	9	16	11	11
5-6	12	13	6	9
7-12	11	12	6	11
13+	15	8	2	6

Kjennskap til alkoholfrie soner

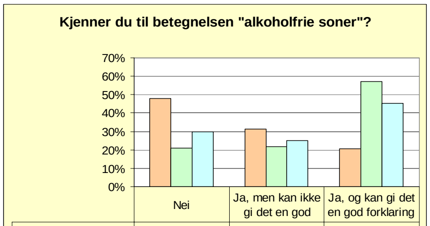

	Nei	Ja, men kan ikke gi det en god	Ja, og kan gi det en god forklaring
Noregs Ungdomslag	47,9%	31,4%	20,7%
KFUM/KFUK	20,8%	21,9%	57,2%
Den Norske Kirke	29,8%	25,0%	45,2%

Kilde til kjennskap

1. Omtale i media
2. NU: Andre i organisasjonen
   KFUK/M og DNK: Alkokutt-materiell
3. NU og DNK: Infokampanjer
   KFUK/M: Andre i organisasjonen

Andel aldri drikker i ulike soner - NU

1. Med unge under 18 år – 35
2. Med barn under 14 år – 49
3. Båtpassasjer i mindre båt – 53
4. Under friluftsaktivitet – 54
5. Sorg/depresjon – 56
6. Du eller partner gravid – 61
7. Under ein konflikt – 62
8. Under bading – 66
9. Båtførar – 72
10. Under idrettsaktivitet – 76
11. Under lønna arbeid – 83
12. Sjåfør i trafikken - 85

IRIS

Uformelle diskusjoner om alkohol i organisasjonen Ja: ca 50%, minst i DNK

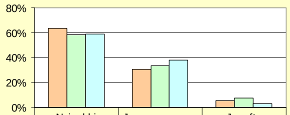

	Nei, aldri	Ja, noen ganger	Ja, ofte
Noregs Ungdomslag	63,7%	30,7%	5,6%
KFUM/KFUK	58,6%	33,7%	7,7%
Den Norske Kirke	59,0%	37,9%	3,1%

IRIS

Eksisterende alkoholpolitikk

- Har en uformell politikk: NU: 13%, DNK: 25%
- Har en formell politikk: 49%
- KFUK/M og DNK: vedtatt for mange år siden og ikke planer om revisjon
- NU: nylig sentralt revidert – overlatt til lagene
- Mest generelle, få spesifikke bestemmelser

IRIS

Ansattes drikking i forbindelse med arbeid i organisasjonen

- Hver fjerde i NU og DNK
- Hver femte i KFUM/K
- For KFUK/M og DNK: som i arbeidslivet ellers: sosiale sammenkomster og på reiser
- For NU: ikke rette svaralternativ (på arr for voksne)

IRIS

IGOR-metodikken i frivillige organisasjoner

Sverre Nesvåg
Forskningsleder

IGOR-metodikken

- Utviklet for arbeidslivet
- Formål: Legge grunnlaget for etablering av en tydelig men spesifikk alkoholpolitikk
- Grønt: Hva er helt greit
- Gult: Hva er ikke helt greit – ekte dilemma
- Rødt: Hva er ikke greit i det hele tatt

Noregs Ungdomslag

- Lokale kulturorganisasjoner
- ”Frilynt” – Frilynt kultur eller frilynt drikking?
- Samværskultur – inkludering eller oppsplittet aktivitet?
- Egne arrangement og utleie

Metodikken

1. Møte: Kartlegging
2. Møte: Vurdering
3. Møte: Behov for endring og grunnlag for en bevisst alkoholpolitikk

Oppfølging i organisasjonen

Kvinnesland UL - fargekart

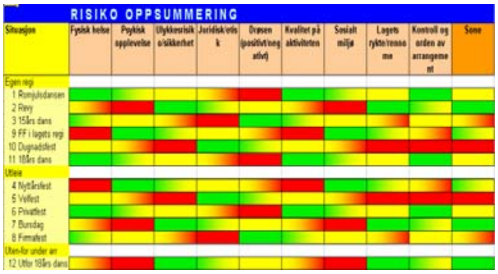

Erfaringer - utviklingsbehov

- Stort engasjement
- Klart gjennomførbar metodikk
- Bildeseriene må tilpasses frivillige organisasjoner
- Kriteriesettene må videreutvikles
- Graden av ekstern støtte
- Forslag: Interaktivt nettbasert gruppeverktøy